

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งออกเป็นหัวข้อ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีการปรับตัว
2. พัฒนาการของวัยรุ่น
3. การอบรมเลี้ยงดู
4. เด็กและเยาวชนกระทำผิด
5. ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน
6. การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเด็กและเยาวชนของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีการปรับตัว

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการปรับตัวไว้ ดังนี้

โสภา ชูพิกุลชัย (2542, หน้า 20) ได้ให้ความหมาย การปรับตัวว่า หมายถึง ความสามารถในการเผชิญกับปัญหาต่างๆ ความเป็นอยู่ต้องคำนึงความเป็นจริงต่างๆ นอกจากนี้ยังต้องเป็นผู้ที่สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขภายใต้กฎเกณฑ์ต่างๆของสังคม สมาคมต่างๆที่เข้าไปเกี่ยวข้อง

อุทัย หิรัญโค (2520, หน้า 12) ได้ให้ความหมายของการปรับตัวว่า หมายถึง การปรับปรุงตัวเพื่อความอยู่รอดของตนเอง เพื่อความปลอดภัยและพึงพอใจของตนเองและผู้อื่น

นิภา นิธยาน (2530 , หน้า 7 - 8) ได้รวบรวมความหมายของการปรับตัวจากแนวคิดของ Darwin , Lasarus and Jamesan พอสรุปได้ดังนี้ การปรับตัวมีกำเนิดมาจากวิชาชีววิทยา ซึ่ง Darwin เป็นคนแรกที่เริ่มใช้คำนี้ในทฤษฎีของเขาซึ่งว่าด้วยการวิวัฒนาการเมื่อปี ค.ศ. 1859 โดยใช้คำว่า “ Adaptation ” ซึ่งสรุปได้ว่า สิ่งมีชีวิตที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมของโลกที่เต็มไปด้วย

ด้วยอันตรายต่างๆ ได้เท่านั้นที่จะดำรงอยู่ได้ ต่อมานักจิตวิทยาได้นำคำว่า “Adaptation” มาใช้แล้วให้ชื่อใหม่ว่า “Adjustment” ซึ่งคำทั้งสองคำนี้ ต่างถูกนำมาศึกษาเพื่อให้เข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์และสัตว์ การปรับตัวในแง่จิตวิทยา หมายถึง การปรับตัวที่เป็นไปตามสภาพความต้องการของร่างกาย แต่ในแง่จิตวิทยา หมายถึง การปรับตัวที่เป็นไปตามสภาพความต้องการของจิตใจ

Lazarus (1969, อ้างใน สุดสงวน กิปทอง, 2540 หน้า 21) ได้สรุปว่า การปรับตัวของมนุษย์ประกอบขึ้นด้วยกระบวนการ หรือวิธีการทั้งหลายของจิต ที่ใช้ในการเผชิญแรงผลักดันสองอย่างคือ

1. แรงผลักดันภายนอก เกิดจากการที่มนุษย์ต้องการอยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมและการที่มนุษย์ต้องอยู่ร่วมกัน ต้องผูกพันกับผู้อื่น ฉะนั้นคนเราต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสังคม

2. แรงผลักดันภายใน เป็นความต้องการภายในของแต่ละบุคคลเอง ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากสภาพทางสรีระของบุคคล อันได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำและความอบอุ่น อีกส่วนหนึ่งเกิดจากสภาวะทางจิตใจซึ่งเป็นผลของการเรียนรู้จากประสบการณ์ทางสังคมในชีวิตที่ผ่านมา เช่น ความต้องการความอบอุ่นใจ ความต้องการเป็นที่ยอมรับของสังคมและความต้องการความสำเร็จ เป็นต้น

Coleman and Hammen (1974, อ้างใน ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์, 2530 หน้า 69) กล่าวว่า การปรับตัว หมายถึงผลของความพยายามของบุคคลที่พยายามปรับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ตนเอง ไม่ว่าจะปัญหานั้นจะเป็นปัญหาด้านบุคลิกภาพ ด้านความต้องการหรือด้านการปรับอารมณ์ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม จนกระทั่งบุคคลนั้นสามารถอยู่ได้ในสภาพแวดล้อมนั้นๆ และถ้าบุคคลนั้นปรับตัวได้ บุคคลนั้นก็จะอยู่ในสภาพแวดล้อมนั้นๆ ได้อย่างมีความสุข

สาเหตุของการปรับตัว

กันยา สุวรรณแสง (2533 ,หน้า 65) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้บุคคลต้องมีการปรับตัวว่าเกิดจากปัจจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. แรงขับและความต้องการ (Drives and Needs) ทั้งนี้ เนื่องจากในชีวิตของบุคคลมีความต้องการเป็นพื้นฐาน เช่น ความต้องการทางกาย (Physical Needs) และความต้องการทางจิต (Psychological Needs) ความต้องการทั้งสองนี้ ทำให้เกิดแรงขับให้มนุษย์ดิ้นรนแสวงหาเพื่อตอบสนองความอยากของตน ถ้าเกิดอุปสรรคขัดขวางไม่สามารถสนองความต้องการ ร่างกายก็จะแสดงพฤติกรรมต่างๆ ออกมาในรูปแบบต่างๆ เพื่อคลายความกระวนกระวายซึ่งการแสดงพฤติกรรมเหล่านี้เรียกว่า “ การปรับตัว ”

2. แรงกระตุ้นจากสังคม ทั้งนี้เกิดเนื่องจากว่ามีการเปลี่ยนแปลงในทางสังคมอย่างรวดเร็วหรือจากการที่มีสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป ทำให้คนมีปัญหาการปรับตัวให้ทันตามภาวะสังคมที่

เปลี่ยนไป เช่น การเป็นอยู่ การคมนาคม ความเจริญทางวัตถุ เป็นต้น อันก่อให้เกิดปัญหาความคับข้องใจซึ่งต้องอาศัยการปรับตัวด้วยวิธีการต่างๆ

3. เจตคติ ความสนใจ จุดมุ่งหมายของชีวิตตัวเองเปลี่ยนแปลงไป วัยรุ่นจึงจำเป็นต้องปรับพฤติกรรมจากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า สาเหตุที่บุคคลต้องมีการปรับตัว เนื่องมาจากที่บุคคลประสบกับปัญหา ที่อาจจะเกิดขึ้นจากการไม่สามารถสนองตอบความต้องการของตนเองหรือเกิดจากสภาพสังคม สิ่งแวดล้อมภายนอก ดังนั้น บุคคลจึงต้องอาศัยการปรับตัวเพื่อเป็นการช่วยแก้ปัญหาต่างๆ คลี่คลายลงจนกระทั่งหมดไป และสามารถดำเนินชีวิตได้ในสังคมและสิ่งแวดล้อม

วารินทร์ สายโอบเอื้อ และคณะ (2522 ,หน้า 159 - 160) กล่าวถึง สาเหตุของการปรับตัวว่า อาจเกิดจากสิ่งต่อไปนี้

1. เกิดจากมนุษย์ไม่สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของตน ได้ซึ่งอาจเป็นเพราะอุปสรรคที่เนื่องมาจากตัวเองหรือผู้อื่น มีผลทำให้บุคคลเกิดความไม่สบายใจ หรือคับข้องใจ ซึ่งความต้องการพื้นฐานของมนุษย์นั้น มาสโลว์ (Maslow) ได้แบ่งไว้เป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ ความต้องการด้านร่างกาย ความต้องการด้านความปลอดภัย ความต้องการความรัก ความต้องการได้รับการยกย่องนับถือ และความต้องการสัจจะแห่งตน

2. เกิดจากความขัดแย้ง ความขัดแย้งนี้ หมายถึง ความรู้สึกที่บุคคลไม่สามารถตัดสินใจเลือกกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามความต้องการของตนเอง ซึ่งความขัดแย้งจำแนกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ ความขัดแย้งที่เกิดจากการที่บุคคลต้องเลือกเพียงอย่างเดียวในสิ่งที่ตนเองชอบเท่าๆ กัน ตั้งแต่ 2 - 3 อย่างขึ้นไป ความขัดแย้งที่เกิดจากการที่บุคคลต้องเลือกเพียงอย่างเดียวในสิ่งที่ไม่ชอบ ไม่ถูกใจ ตั้งแต่ 2 - 3 อย่างขึ้นไป และความขัดแย้งที่เกิดจากการที่บุคคลต้องเลือกเพียงอย่างเดียว ในขณะที่สิ่งต่างๆ ที่ต้องการเลือกนั้นมีทั้งถูกใจและไม่ถูกใจในระดับที่เท่าๆ กันทั้งหมด ตั้งแต่ 2 อย่างขึ้นไป

ลักษณะของการปรับตัว

ลักษณะการปรับตัวที่ดี

Rogers (1974, อ้างใน สุดสงวน กิปทอง, 2540 หน้า 21) กล่าวถึงลักษณะการปรับตัวที่ดี คือการที่บุคคลสามารถเข้าใจตนเอง หรือเข้าใจบุคลิกภาพของตนเอง และมีเจตคติที่ดีต่อตนเอง ตลอดจนเข้าใจสัมพันธ์ภาพที่มีต่อบุคคลอื่น ก็จะทำให้ไม่มีความตึงเครียด ซึ่งเป็นลักษณะที่แสดงถึงการปรับตัวที่ดีทางจิตวิทยา

Worchel and Goethalo (1985, อ้างใน ฉันทิพย์ ปีเลย์, 2545 หน้า 20 - 21) กล่าวว่า การปรับตัวเป็นสิ่งที่บุคคลจะต้องปฏิบัติอยู่เสมอในการแก้ปัญหา ซึ่งอาจจะเกิดจากตัวเอง สิ่งแวดล้อมรอบตัว หรือบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง บุคคลที่ปรับตัวได้ดีคือ บุคคลที่ประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการรู้จักและยอมรับ

ตนเองเป็นเครื่องมือพื้นฐานในการปรับตัว และ การปรับตัว เป็นกระบวนการที่ซับซ้อนเกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ คือ การเรียนรู้ และการเข้าใจตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม การใช้ความเข้าใจตนเองเพื่อกำหนดเป้าหมายที่เป็นจริงให้กับตนเอง การใช้ความสามารถของตนเองเพื่อควบคุมสิ่งแวดล้อมและโชคชะตาของตนเองเพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายของตนเอง ความไวต่อความรู้ความต้องการและความไม่สบายใจของผู้อื่น เพื่อสามารถให้ความช่วยเหลือ และใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างดี

Lazarus (1969, อ้างใน สุดสงวน กิปทอง, 2540 หน้า 21) ได้ จัดองค์ประกอบที่แสดงว่าบุคคลปรับตัวได้ไว้ 6 ประการ ดังนี้

1. มีความคิดเชิงวิเคราะห์ (Analytical Thinking) คือเป็นบุคคลที่มีความสุขในการแก้ปัญหาโดยจะวางแผนอย่างระมัดระวังและทำงานละเอียดและจริงจัง
2. มีทักษะทางสังคม (Social ability) คือเป็นบุคคลที่เข้ากับบุคคลอื่นได้ง่าย เป็นบุคคลที่เปลือยเปลือยในการเข้าสังคมและมีชีวิตชีวา
3. มีความมั่นคงทางอารมณ์ (Emotional Stability) คือเป็นบุคคลที่ไม่ปล่อยอารมณ์
4. ไปด้วยความกลัวหรือความวิตกกังวลจนเกินไป มองชีวิตใสภาพเป็นจริงมากกว่าความเพ้อฝัน
5. มีความเชื่อมั่น (Confidence) คือเป็นบุคคลที่เห็นคุณค่าในการตัดสินใจตนเองปรับตัวได้ง่ายภายในสถานการณ์ใหม่
6. มีความสัมพันธ์ส่วนบุคคล (Personals Relations) เป็นบุคคลที่มีความอดทน ไม่โกรธบ่อยและไม่โกรธอย่างง่ายคาย มองโลกในแง่ดี ไม่วิพากษ์วิจารณ์ คนอื่นมากเกินไป
7. ความพึงพอใจในบ้าน (Home Satisfaction) เป็นบุคคลที่มีความสัมพันธ์ภาพในครอบครัวที่ดี พึงพอใจในสภาพของบ้าน ได้รับการยกย่องและเข้าใจ

ลักษณะการปรับตัวที่มีปัญหา

Rogers (1962, อ้างใน ฉันทิพย์ ปีเลย์ , 2545 หน้า 20 – 21) ได้แบ่งลักษณะของวัยรุ่นที่มีการปรับตัวทางสังคมที่เป็นปัญหาไว้ดังนี้ คือ

1. วัยรุ่นที่ไม่ชอบร่วมอยู่ในกลุ่ม เช่น วัยรุ่นที่มีวุฒิภาวะเร็วมักจะไม่ค่อยสนใจกิจกรรมของเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกัน บางคนมักจะกลัวความจริงไปตรงมาของเพื่อนๆ จึงทำให้ต้องหลีกเลี่ยงไป บางคนมีความรู้สึกที่ว่าเพื่อนๆ ไม่ชอบตน จะไม่มีความสุข เพราะรู้สึกว่าคุณไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

2. วัยรุ่นที่สังคมเมินเฉย พวกนี้จะขาดแรงกระตุ้นให้มีส่วนร่วมในกลุ่ม ถ้าได้มีโอกาสทำงานร่วมกับเพื่อน โดยเริ่มจากความรับผิดชอบให้มีส่วนเล็กน้อยๆ จะสร้างให้เขามีความเชื่อมั่นในตนเอง ทำให้เกิดพัฒนาและทักษะทางสังคมขึ้นจนสามารถเข้ากับสถานการณ์ได้

3. วัยรุ่นที่สังคมชิงชัง พวกนี้ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มแต่ก็มักไม่ได้รับการยอมรับจากเพื่อน และไม่ว่าจะเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างไร เพราะขาดคุณสมบัติที่จำเป็นหรือขาดทักษะทางสังคมที่จะทำให้เขาประสบความสำเร็จ

ทฤษฎีการปรับตัว

Roy (1992, อ้างใน ฉันทิพย์ ปีเลย์, 2545 หน้า 22) กล่าวถึงการปรับตัวว่าเป็นกระบวนการ (Process) และผลลัพธ์ (Outcome) ซึ่งอาศัยกระบวนการคิดและความรู้สึกของบุคคล เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในบุคคลของแต่ละคนและภายในกลุ่ม เช่น ครอบครัว ชุมชน เป็นต้น มีการใช้สติพิจารณาไตร่ตรอง และเลือกที่จะผสมผสานระหว่างความเป็นบุคคลและสิ่งแวดล้อมให้เกิดความกลมกลืนกันในการตอบสนองต่อปัจจัยนำเข้าในลักษณะของสิ่งเร้า (Stimuli) ที่มีอยู่ขณะนั้น และเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องเกิดขึ้นเมื่อบุคคลเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมทั้งจากภายในและภายนอกของตนเอง โดยมีเป้าหมายเพื่อต่อสู้ดิ้นรนในการรักษาความสมดุลในการเจริญเติบโต (Growth) การมีชีวิตรอดอยู่รอด (Survival) การสืบทอดเผ่าพันธุ์ (Reproduction) และการควบคุมปัญหาอุปสรรค (Mastery) การปรับตัวที่มีประสิทธิภาพจะทำให้เกิดความมั่นคง (Integrity) และเกิดภาวะสุขภาพดีภายในระบบการปรับตัวของบุคคล จะเกิดการปรับตัวขึ้นเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมนั่นเอง ซึ่ง Roy มองว่า สิ่งแวดล้อม เป็นทุกสิ่งทุกอย่าง ทุกสภาพการณ์ที่ล้อมรอบตัวบุคคลทั้งภายในและภายนอกบุคคล มีผลกระทบต่อพัฒนาการและพฤติกรรมของบุคคล สิ่งแวดล้อมถือเป็นปัจจัยนำเข้า เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นจะกลายเป็นสิ่งเร้าที่มากระตุ้นให้บุคคลเกิดการปรับตัว โดยจำแนกสิ่งเร้าออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ สิ่งเร้าตรง สิ่งเร้าร่วม และสิ่งเร้าแฝง

1. สิ่งเร้าตรง (Focal stimuli) คือ สิ่งเร้าทั้งจากภายนอกและภายในที่บุคคลกำลังเผชิญอยู่ในขณะนั้น มีความสำคัญ และมีอิทธิพลต่อการปรับตัวมากที่สุด ทำให้ต้องมีการตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้นเกิดขึ้น สิ่งเร้านี้เปรียบเสมือนตัวกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรม เช่น การเจ็บป่วย

2. สิ่งเร้าร่วม (Contextual stimuli) คือ สิ่งเร้าอื่นที่มีอยู่ในขณะนั้น นอกเหนือจากสิ่งเร้าตรง มีผลมากระทบบุคคลเช่นกันเป็นได้ทั้งในทางบวกและทางลบ ซึ่งถ้ามีผลในทางบวกจะช่วยลดอิทธิพลของสิ่งเร้าตรงหรือช่วยลดความรุนแรงได้ แต่ถ้ามีผลในทางลบ จะทำให้ความรุนแรงของสิ่งเร้าตรงมีอิทธิพลมากขึ้นจะทำให้บุคคลปรับตัวได้ยากเพิ่มขึ้น โดยอาจจะมีผลเป็นตัวเสริมต่อสิ่งเร้าตรงสิ่งเร้าร่วมเหล่านี้ เช่น เพศ การศึกษา สัมพันธภาพ รายได้ครอบครัว เป็นต้น

3. สิ่งเร้าแฝง (Residual stimuli) คือ ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในระบบบุคคล เป็นลักษณะเฉพาะตัวของมนุษย์ หรืออาจเกิดจากประสบการณ์ในอดีต เช่น นิสัย ทักษะความคิดเชื่อ คำนิยม บุคลิกภาพ เป็นต้น สิ่งเร้าชนิดนี้ ไม่สามารถบอกได้ชัดเจนว่ามีอิทธิพลต่อการปรับตัวของบุคคล อาจตรวจสอบหรือสังเกตได้ยาก แต่ก็มีผลต่อพฤติกรรม เช่น การรับรู้ภาวะ

พัฒนาการของวัยรุ่น

สุริยเดว ทรีปาตี สถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติมหาราชินี (2546, หน้า 12) ได้อธิบายพัฒนาการของวัยรุ่น ดังนี้

พัฒนาการของวัยรุ่นจะแบ่งเป็น 3 ช่วง คือ วัยแรกเริ่ม (10-13ปี) วัยรุ่นตอนกลาง (14-16 ปี) และวัยรุ่นตอนปลาย (17-19 ปี) ทั้งนี้เพื่อจะชี้ให้เห็นถึงลักษณะที่เด่นเป็นพิเศษของวัยรุ่นแต่ละช่วง ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนในด้านความรู้สึกลึกซึ้ง และความสัมพันธ์กับบิดามารดาโดยแบ่งดังนี้

1. วัยแรกเริ่ม (10-13ปี) เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายทุกระบบ โดยจะมีความคิดหมกมุ่นกังวลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อจิตใจ ทำให้อารมณ์หงุดหงิดและแปรปรวนง่าย
2. วัยรุ่นตอนกลาง(14-16 ปี) เป็นช่วงที่วัยรุ่นจะยอมรับสภาพร่างกายที่มีการเปลี่ยนแปลงเป็นหนุ่มเป็นสาวได้แล้ว มีความคิดที่ลึกซึ้ง (abstract) จึงหันมาใฝ่หาอุดมการณ์และหาเอกลักษณ์ของตนเอง เพื่อความเป็นตัวของตัวเอง และพยายามเอาชนะความรู้สึกลับแบบเด็กๆ ที่ผูกพันและอยากจะทำพ่อกับแม่
3. วัยรุ่นตอนปลาย(17-19 ปี) เป็นเวลาของการฝึกฝนอาชีพ ตัดสินใจที่จะเลือกอาชีพที่เหมาะสม และเป็นช่วงเวลาที่มีความผูกพันแน่นแฟ้น (intimacy) กับเพื่อนต่างเพศ สภาพทางร่างกายเปลี่ยนแปลงเติบโตโดยสมบูรณ์เต็มที่ และบรรลุนิติภาวะในเชิงกฎหมาย

การเปลี่ยนแปลงในวัยรุ่น มี 3 ทางใหญ่ๆ คือ

1. การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย
2. การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ สังคม
3. การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ

ลักษณะทั่วไปของวัยรุ่น

การที่เด็กผู้ชายผู้หญิงเติบโตเข้าสู่วัยรุ่นเร็วช้าต่างกัน โดยที่เด็กผู้หญิงจะเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายก่อนเด็กผู้ชายประมาณ 2 ปี ซึ่งจะทำให้ในชั้นประถมตอนปลาย หรือชั้นมัธยมต้นจะพบว่าวัยรุ่นหญิงจะมีร่างกายสูงใหญ่ เป็นสาวน้อยแรกเริ่ม ในขณะที่พวกเด็กผู้ชายยังดู

เป็นเด็กชายตัวเล็กๆ ทำให้ทั้งสองฝ่ายเกิดความสับสนและวิตกกังวลได้ เด็กผู้หญิงอาจกังวลว่าตนเองไม่หยุดสูงเสียดี ในขณะที่เด็กผู้ชายก็เกิดความกังวลว่าทำไมตัวเองจึงไม่สูงใหญ่

การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย

1. ขนาดและความสูง : ในวัยเด็กทั้งเด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชายจะมีความกว้างของไหล่และสะโพกใกล้เคียงกัน แต่เมื่อเข้าสู่วัยรุ่น ผู้ชายจะมีอัตราเร็วในการเจริญเติบโตของไหล่มากที่สุด ทำให้วัยรุ่นผู้ชายจะมีไหล่กว้างกว่า ในขณะที่วัยรุ่นผู้หญิงมีอัตราการเจริญเติบโตของสะโพกมากกว่าผู้ชาย นอกจากนี้การที่วัยนี้มีการเจริญเติบโตสูงใหญ่ได้รวดเร็ว โดยเฉพาะที่ คอ แขน ขา มากกว่าที่ลำตัว จะทำให้วัยรุ่นรู้สึกที่ตัวเองมีรูปร่างเก้งก้างน่ารำคาญ และการเจริญเติบโตหรือการขยายขนาดของร่างกายในแต่ละส่วน อาจเกิดขึ้นไม่พร้อมกัน หรือไม่เป็นไปตามขั้นตอน เช่น ร่างกายซิกซายและซิกซวาเจริญเติบโตมีขนาดไม่เท่ากันในระยะแรกๆ ซึ่งเป็นเหตุทำให้เด็กตกอยู่ในความวิตกกังวลสูงได้ จึงควรให้ความมั่นใจกับวัยนี้

2. ไขมันและกล้ามเนื้อ : เด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิงมีความหนาของไขมันที่สะสมอยู่ใต้ผิวหนังใกล้เคียงกัน จนกระทั่งอายุประมาณ 8 ปี จะเริ่มมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว วัยรุ่นชายจะมีกำลังของกล้ามเนื้อมากกว่าวัยรุ่นผู้หญิง พลังกำลังของกล้ามเนื้อจะแข็งแรงขึ้น หลังจากนั้นวัยรุ่นชายจะมีไขมันใต้ผิวหนังบางลง พร้อมกับมีกล้ามเนื้อเพิ่มมากขึ้นและแข็งแรงขึ้น ซึ่งจะทำให้วัยรุ่นชายดูผอมลง โดยเฉพาะที่ขา น่อง และแขน สำหรับวัยรุ่นหญิงถึงแม้ว่าจะมีการเพิ่มขึ้นของกล้ามเนื้อ แต่ขณะเดียวกันจะมีการสะสมของไขมันใต้ผิวหนังเพิ่มขึ้นอีกโดยที่น้ำหนักจะเพิ่มได้ถึงร้อยละ 25 ของน้ำหนัก โดยเฉพาะไขมันที่สะสมที่เต้านมและสะโพก ประมาณร้อยละ 50 ของวัยรุ่นหญิงจะรู้สึกไม่พอใจในรูปลักษณ์ของตน และมักคิดว่าตัวเอง "อ้วน" เกินไป มีวัยรุ่นหลายคนที่ยพยายามลดน้ำหนัก จนถึงขั้นที่มีรูปร่างผอมแห้ง

3. โครงสร้างใบหน้า ช่วงนี้กระดูกของจมูกจะโตขึ้น ทำให้ดั้งจมูกเป็นสันขึ้น กระดูกขากรรไกรบนและ ขากรรไกรล่างเติบโตเร็วมากในระยะนี้ เช่นเดียวกับกล่องเสียง ลำคอ และกระดูกอัยลอยด์ และพบว่าในวัยรุ่นชายจะเจริญเติบโตเร็วกว่าวัยรุ่นหญิงชัดเจน เป็นเหตุให้วัยรุ่นชายเสียงแตก

4. การเปลี่ยนแปลงของระดับฮอร์โมน ทั้งฮอร์โมนการเติบโต (growth hormone) และฮอร์โมนจาก ต่อมธัยรอยด์มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโต รวมทั้งฮอร์โมนทางเพศ นอกจากระดับฮอร์โมนจะมีผล โดยตรงต่อการเจริญเติบโตทางร่างกาย และอวัยวะเพศในวัยรุ่นแล้ว ตัวของมันเองยังส่งผลถึงความรู้สึกทางอารมณ์และจิตใจ ปฏิบัติการการเรียนรู้ ฯลฯ ในวัยรุ่นอีกด้วย วัยรุ่นที่จะผ่านช่วงวิกฤตนี้ได้ นอกจากจะต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพร่างกายที่เปลี่ยนไปแล้ว ยังต้องเข้าใจและควบคุมอารมณ์ความรู้สึกที่พลุ่งพล่านขึ้น จากการเปลี่ยนแปลงของระดับฮอร์โมนต่างๆ อีกด้วย

โดยเฉพาะต่อมไขมันใต้ผิวหนัง และต่อมเหงื่อจะทำหน้าที่เพิ่มมากขึ้น เป็นสาเหตุทำให้เกิดปัญหาเรื่อง "สิว" และ "กลิ่นตัว" แต่เนื่องจากวัยนี้จะให้ความสนใจเกี่ยวกับร่างกายที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และมีความระแวงระวังตัวเองมาก จึงทำให้วัยรุ่นพยายามที่จะรักษา "สิว" อย่างเอาเป็นเอาตาย ทั้งๆที่ "สิว" จะเป็นปัญหาในช่วงวัยนี้แค่ระยะสั้นๆ เท่านั้น

5. การเปลี่ยนแปลงของอวัยวะเพศ วัยรุ่นหญิงมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วในช่วงระยะ 1 ปี ก่อนที่ จะมีประจำเดือน โดยเฉพาะการเจริญเติบโตของเต้านม ซึ่งเริ่มมีการขยายในขนาดเมื่ออายุประมาณ 8-13 ปี และจะใช้เวลา 2-2 ปีครึ่ง จึงจะเจริญเติบโตเต็มที่ ในช่วงอายุ 11-13 ปี วัยรุ่นหญิงส่วนใหญ่ (ร้อยละ 80) จะมีรูปร่างเป็นสาวเต็มตัว ดังนั้นในชั้นประถมตอนปลายหรือมัธยมต้น จะเห็นว่าวัยรุ่นสาวจะมีรูปร่างสูงใหญ่เป็นสาวน้อยแรกเริ่ม ในขณะที่พวกผู้ชายยังคงเป็นเด็กชายตัวเล็กๆ ทั้งๆ ที่เด็กผู้หญิงเคยตัวเล็กกว่าเด็กผู้ชายมาตลอด ทำให้เด็กสับสนและเป็นกังวลกับสภาพร่างกายได้ การมีรอบเดือนครั้งแรก จะมีเมื่ออายุประมาณ 12-13 ปี การที่มีประจำเดือนแสดงให้เห็นว่า มดลูกและช่องคลอดได้เจริญเติบโตเต็มที่ แต่ในระยะ 1-2 ปี แรกของการมีประจำเดือน มักจะเป็นการมีประจำเดือนโดยไม่มีไข่ตก รอบเดือนในช่วงปีแรกจะมาไม่สม่ำเสมอ หรือขาดหายไปได้ และเมื่อมีประจำเดือนแล้ว พบว่าเด็กผู้หญิงยังสูงต่อไปอีกเล็กน้อยไปได้อีกระยะหนึ่ง และจะเติบโตเต็มที่เมื่อประมาณอายุ 15-17 ปี การมีรอบเดือนครั้งแรกอาจทำให้รู้สึกพอใจและภูมิใจที่เป็นผู้หญิงเต็มตัว หรืออาจจะรู้สึกในทางลบ คือ หวัน ไหว หวาดหวั่นหรือตกใจได้เช่นกัน โดยทั่วไปการมีรอบเดือนครั้งแรกจะเพิ่มความใกล้ชิดระหว่างวัยรุ่นหญิงกับมารดาถ้าเคยไว้วางใจกันมาก่อน แต่วัยรุ่นหญิงบางคนจะปกปิดไม่กล้าบอกใคร เพราะเข้าใจไปว่าอวัยวะเพศผิดปกติ หรือเป็นผลจากการสำรวจตัวของวัยรุ่นเอง ในช่วงนี้วัยรุ่นจะกังวลหมกมุ่นกับรูปร่างหน้าตา และมักใช้เวลาอยู่หน้ากระจกนานๆ เพื่อสำรวจรูปร่าง ส่วนเว้าส่วนโค้งหรือใช้กระจกส่องดูบริเวณอวัยวะเพศด้วยความอยากรู้ อยากเห็น ซึ่งไม่ใช่พฤติกรรมที่ผิดปกติแต่อย่างใด สำหรับวัยรุ่นชายซึ่งจะเริ่มมีการเจริญเติบโตของลูกอัณฑะ เมื่อเข้าสู่ช่วงอายุ 10-13 ปี ครึ่ง และจะใช้เวลานาน 2 - 4 ปี กว่าที่จะเติบโตและทำงานได้อย่างสมบูรณ์ ในขณะที่รูปร่างภายนอกจะมีการเจริญเติบโตเปลี่ยนแปลงช้ากว่าวัยรุ่นหญิง ประมาณ 2 ปี คือ ประมาณอายุ 12-14 ปี ในขณะที่เพื่อนผู้หญิงที่เคยตัวเล็กกว่า กลับเจริญเติบโตแซงหน้า ทำให้วัยรุ่นชายมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับรูปร่าง ความสูง ได้มาก เมื่อเติบโตเข้าสู่วัยรุ่นตอนกลางช่วงวัย 14-16 ปี ลูกอัณฑะเจริญเติบโตและทำงานได้เต็มที่จึงสามารถพบภาวะฝันเปียกได้ บางคนเข้าใจผิดคิดว่าฝันเปียกเกิดจากการสำรวจความใคร่ด้วยตัวเอง หรือเป็นความผิดปกติอย่างแรง หรือทำให้สภาพจิตผิดปกติ หรือบางรายวิตกกังวลไปกับจินตนาการหรือความฝัน เพราะบางครั้งจะเป็นความคิด ความฝันเกี่ยวข้องกับคนในเพศเดียวกัน ซึ่งก็ไม่ถือว่าเป็นเรื่องผิดปกติ

อย่างไร

การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ สังคม

ผลจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายจะทำให้เกิดผลกระทบต่ออารมณ์และจิตใจได้อย่างตรงไปตรงมา ทั้งความวิตกกังวล หงุดหงิด หงุดหงิด หงุดหงิด ไม่พอใจในรูปร่างที่เปลี่ยนไป

1. ความวิตกกังวลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย เด็กผู้ชายที่เข้าสู่วัยรุ่นชาย จะมีความวิตกกังวลสูงเกี่ยวกับความแข็งแรงของร่างกาย ซึ่งอาจจะไม่มั่นใจในความเป็นชาย รู้สึกว่าตัวเองไม่สมบูรณ์มักถูกล้อเลียน กลั่นแกล้งจากเพื่อนๆ ที่รูปร่างใหญ่โตกว่า มีความภาคภูมิใจในตนเองในระดับต่ำและรู้สึกว่าตัวเองมีปมด้อยฝังใจไปได้อีกนาน วัยรุ่นหญิงที่โตเร็วกว่าเพื่อนในวัยเดียวกัน (early mature) มักจะรู้สึกอึดอัดและรู้สึกเคอะเขิน ประหม่าอายุต่อสายตาและคำพูดของเพศตรงข้าม ในขณะที่สภาพอารมณ์ จิตใจยังเป็นเด็ก

2. ความวิตกกังวลกับอารมณ์เพศที่สูงขึ้น การเปลี่ยนแปลงของระดับฮอร์โมนทางเพศ ซึ่งจะส่งผลทำให้วัยรุ่นเกิดอารมณ์เพศขึ้นมาได้บ่อย วัยรุ่นหลายคนที่มีกิจกรรมส่วนตัวที่เบี่ยงเบนความสนใจ ทำให้สามารถควบคุมอารมณ์ได้อย่างดี โดยเฉพาะในวัยรุ่นที่ชอบเล่นกีฬา กลางแจ้งเป็นประจำวัยนี้จะมีความสนใจ อยากรู้อยากเห็นอยู่แล้วเป็นทุน และเมื่อมาผสมกับการที่มีระดับฮอร์โมนทางเพศเพิ่มสูงขึ้น จะทำให้เด็กเรียนรู้ที่จะหัดสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง อยากรู้อยากเห็นกิจกรรมทางเพศผู้ใหญ่ควรเข้าใจถึงความรู้สึกนึกคิดร่วมกับความอยากรู้อยากเห็นของวัยรุ่น ควรให้ความรู้ในเรื่องเพศที่ถูกต้อง และถือว่าความรู้สึกในวัยนี้เป็นเรื่องธรรมดา เป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งการที่วัยรุ่นจะสำเร็จความใคร่ด้วยตนเองนั้น ไม่มีอันตรายต่อร่างกาย และไม่ถือว่าเป็นเรื่องที่ผิดศีลธรรม ถ้ากระทำอย่างระมัดระวังเป็นส่วนตัว และไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน เป็นต้น

3. ความวิตกกังวลกลัวการเป็นผู้ใหญ่ วัยนี้จะมีความคิดวิตกกังวล กลัวจะไม่เป็นที่ยอมรับจากคนรอบข้าง มักจะ กลัวความรับผิดชอบ ซึ่งจะรู้สึกว่าป็นภาระที่หนักหนา ยุ่งยาก บางครั้งอยากจะเป็นเด็ก อยากรู้อยากเห็นสนุกสนาน ไร่ไร เบิกบาน

4. ความวิตกกังวลในความงามทางร่างกาย ไม่ว่าวัยรุ่นหญิงหรือชายก็จะมี ความรู้สึกต้องการให้คนรอบข้าง ชื่นชมเกี่ยวกับรูปลักษณ์ภายนอกของตน สมเพศ สมวัย นั่นเป็นเพราะว่าเด็กจะสำนึกถึงความสวยงามทางกายเป็นแรงจูงใจ ทำให้คนยอมรับ ทำให้เพื่อนยอมรับเข้าไปในกลุ่มได้ง่าย เป็นวิธีทางหนึ่งที่จะเข้าสู่สังคมและเป็นที่ยอมรับของเพศตรงข้าม ช่วงนี้ จะเห็นว่าวัยรุ่นจะสนใจแฟชั่น พิธีพิธีในการเลือกเสื้อผ้า การหวีผม เอาใจใส่ต่อการออกกำลังกาย สนใจคุณค่าทางอาหาร เครื่องประดับ สุขภาพอนามัย การวางตัวให้สมบทบาททางเพศ การวางตัวในสังคม และความสนใจในแต่ละเรื่องอาจอยู่ได้ไม่นาน

การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ

1. ความรักและความห่วงใย ความรู้สึกอยากที่จะถูกรัก และยังอยากได้รับความเอาใจใส่ห่วงใยจากบุคคลที่มีความสำคัญต่อเด็ก แต่มักจะมีข้อแม้ว่าจะต้องไม่ใช่การแสดงออกของพ่อแม่ที่ทำกับเขาราวกับเด็กเล็กๆ ไม่ต้องการความเจ้ากี้เจ้าการ ไม่ต้องการให้แสดงความห่วงใยอยู่ตลอดเวลา

2. เป็นอิสระอยากทำอะไรได้ด้วยตัวของตัวเอง อยากทำในสิ่งที่ตัวเองคิดแล้วว่าดี อยากมีส่วนในการตัดสินใจ อยากที่จะทำตัวห่างจากพ่อแม่ ห่างจากคำสั่งการเจริญเติบโตในการทำงานของสมอง ทำให้เด็กวัยนี้เริ่มมีความคิดอ่านเป็นของตนเอง เริ่มมีความคิดแบบนามธรรม (abstract thinking) การแยกจากพ่อแม่ในเกือบทุกรูปแบบ บางครั้งอาจทำให้วัยรุ่นเกิดความรู้สึกสับสน สอจจิตสองใจ และอาจมีความรู้สึก "สูญเสีย" ในความรัก ความเอาใจใส่จากพ่อแม่ แต่ถ้าพวกเขายอมรับการดูแลหรือยอมทำตามคำสั่งของพ่อแม่ ก็จะไปขัดกับความต้องการที่จะเป็นเด็กโต เป็นอิสระของตนเองที่ต้องการพึ่งพาตนเอง การให้การเลี้ยงดูจึงต้องอาศัยความเข้าใจ และเคารพในสิทธิส่วนบุคคลด้วย

3. ต้องการเป็นตัวของตัวเอง ความต้องการที่ยอมรับในสิ่งที่มาจากตัวของตัวเขาทำให้พวกเขามั่นใจในตัวเอง พ่อแม่คงต้องส่งเสริมให้เด็กได้ช่วยเหลือตัวเองให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ตามวัย เพราะในการฝึกเด็กนั้น นอกจากจะทำให้เด็กได้ใช้มือได้อย่างคล่องแคล่วแล้ว ยังช่วยทำให้เด็กได้หัดคิด หัดตัดสินใจในการกระทำสิ่งต่างๆ ด้วย

4. อยากรู้, อยากเห็น, อยากลอง การลองผิดลองถูก และคอยสังเกตดูจากปฏิกิริยาของคนรอบข้าง เพื่อตัดสินใจว่าสิ่งที่ทำนั้น ดีเลวเป็นอย่างไรวัยที่โตขึ้น เมื่อความสามารถเพิ่มขึ้น ร่างกายเจริญเติบโตขึ้นมา สิ่งรอบตัวต่างๆ ที่น่าสนใจ และท้าทายความสามารถก็จะเริ่มเข้ามาเพื่อทดสอบการสนับสนุนส่งเสริมเด็กให้คงสภาพอยากรู้ อยากเห็น อยากลองและได้มีโอกาสทดลองสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ ในขอบเขตที่เหมาะสมเพิ่มขึ้นตามวัย จะทำให้เด็กก้าวเข้าสู่วัยรุ่นด้วยความภาคภูมิใจที่ตนเองเคยมีประสบการณ์ต่างๆ มาบ้างสิ่งเหล่านี้จะมาเสริมความภาคภูมิใจในตนเองดังนั้นจะเห็นว่า การฝึกสอนและให้โอกาสเด็กได้ทดลองทำในสิ่งที่ถูกต้อง ควรฝึกสอนมาตั้งแต่เด็ก และควรค่อยๆ สอนถึงอันตรายในหลายสิ่งหลายอย่างที่มีอยู่ในสังคม และวิธีการแก้ไข เรียนรู้ทั้งสิ่งที่ดีและเลว การฝึกให้เด็กได้ลองในสิ่งที่น่าลอง แต่สอนให้หัดยังตัวเองในสิ่งที่อันตรายจึงเป็นวิธีที่สำคัญมาตั้งแต่วัยเรียน แต่ในทางตรงกันข้ามในกลุ่มวัยรุ่นที่ไม่เคยถูกฝึกให้ลองคิด ลองทำก่อน จะเกิดความสับสน วุ่นวายใจขาดความรู้ ขาดทักษะ ขาดการฝึกฝน ขาดการลองทำผิดทำถูกมาก่อน จึงทำให้กลุ่มนี้ตกอยู่ในกลุ่มที่มีอันตรายสูง และในกลุ่มเด็กวัยรุ่นที่พ่อแม่ปล่อยปละละเลย หรือไม่เคยสอน

ให้ยับยั้งั้งใจมาก่อน นึกอยากทำอะไรก็จะทำ ไม่เคยต้องผิดหวัง ไม่เคยสนใจว่าการกระทำของตัวเองจะส่งผลกระทบต่อผู้คนรอบข้างอย่างไร

5. ความถูกต้อง ยุติธรรม โดยเฉพาะเมื่อเข้าสู่วัยรุ่นตอนกลาง มักจะถือว่าความยุติธรรมเป็นลักษณะหนึ่งของความเป็นผู้ใหญ่ วัยรุ่นจึงให้ความสำคัญอย่างจริงจังกับความถูกต้อง ยุติธรรม ตามทัศนคติของตนเป็นอย่างยิ่ง และอยากจะทำอะไรหลายๆ อย่าง เพื่อเรียกร้องความยุติธรรม ทั้งในแง่บุคคลและสังคมส่วนรวม จึงมักจะเห็นภาพวัยรุ่นถกเถียงกันเรื่องของสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัว

6. ความตื่นตัว ท้าทาย ความต้องการหาประสบการณ์แปลกๆ ใหม่ๆ เกิดความจำเจซ้ำซาก วัยรุ่นกลุ่มนี้จะสร้างความตื่นตัวท้าทายกับการที่กระทำผิดต่อกฎเกณฑ์ต่างๆ ของทางบ้านและกฎของสังคมนั้นเป็นเพราะว่าเป็นความตื่นตัวและความรู้สึกว่าคุณท้าทาย แนวทางการเลี้ยงดูเด็กฝึกให้เด็กได้มีโอกาสทำงานที่ท้าทายความสามารถที่ละน้อยอยู่ตลอดเวลา จะส่งผลทำให้เด็กได้พัฒนาความเชี่ยวชาญขึ้นมาได้ แก้ปัญหาได้

7. ต้องการการยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของบ้าน ของกลุ่มเพื่อน พื้นฐานการเลี้ยงดูที่ยอมรับและมีความรักความผูกพันระหว่างพ่อแม่เด็ก จะมีผลทำให้เด็กเกิดความรู้สึก ดังที่กล่าวมาข้างต้นอย่างง่ายดาย จากการฝึกฝนให้โอกาสเด็กในการตัดสินใจลงมือกระทำหรือแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ และรับฟังพยายามทำความเข้าใจตาม ถ้าเบี่ยงเบนก็ช่วยแก้ไข ถ้าถูกต้องก็ชมเชยและชื่นชม สิ่งเหล่านี้จะไปกระตุ้นให้เด็กเกิดความรู้สึกเป็นที่ยอมรับจากบุคคลภายในบ้าน ซึ่งจะส่งผลทำให้เด็กอยากเป็นที่ยอมรับจากเพื่อน จากครูและจากคนอื่นๆ ต่อๆ ไป จึงเป็นเหตุผลจูงใจกระทำความคิดมากขึ้นๆ แต่ในกรณีตรงกันข้าม ถ้าเด็กคนใดเกิดมาในครอบครัวที่ยู่เพียง ทำให้พ่อแม่ไม่มีปัญหาพอที่จะดูแลเด็ก กลับจะต้องส่งเด็กมาฝากให้ญาติเลี้ยงเป็นภาระ ไม่มีใครเป็นธุระจัดการอะไรให้อย่างออกนอกหน้า ถ้าไม่จำเป็นก็ไม่ค่อยอยากจะรับรู้ รับฟังเรื่องของเด็ก ถึงเวลาจะนานก็ไม่รู้ว่าใครจะให้ความอบอุ่นเมตตาหรือรักได้ มีความรู้สึกโดดเดี่ยว ไม่เป็นที่ต้องการของใครแม้แต่คนเดียวในบ้าน ไม่ว่าจะถูกหรือทำผิด ทำดีหรือทำชั่วก็ไม่มีคนเห็นคนทัก หากคนที่หวังดีจริงจังในการแนะนำตักเตือนออกนอกหนวักสอนก็ไม่ฟัง ในลักษณะเช่นนี้เด็กจะมีชีวิตที่เลือนลอย ไม่รู้สึกรู้ว่าตัวเองเป็นสมาชิกภายในบ้าน เป็นคนหนึ่งภายในครอบครัว ไม่มีใครรับฟังปัญหา หรือไม่รู้ว่าจะปรึกษาใคร เมื่อเติบโตไปโรงเรียนก็มักจะพวพหาเอาความรู้สึก โดดเดี่ยว ว่าแหวนนี้ไปที่โรงเรียน ความที่ทักษะไม่ได้ถูกฝึกสอนมาตั้งแต่ที่บ้านจึงทำให้ผลการเรียนไม่ดี และมักจะแยกตัวออกจากกลุ่มเพื่อน

ปัญหาการปรับตัวในวัยรุ่น

ความขัดแย้งในจิตใจของวัยรุ่น ที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วนั้น เป็นสิ่งที่ปกติธรรมดาของการเจริญพัฒนาไปเป็นผู้ใหญ่ แต่จะไม่รุนแรงมีผลกระทบต่อการเรียน

การงานหรือด้านสังคม ในกรณีที่ปัญหารุนแรงส่งผลกระทบต่อด้านต่างๆ นั้น จึงจะจัดว่ามีปัญหาในการปรับตัว พบได้ร้อยละ 10-15 ของวัยรุ่นทั่วไป โดยเฉพาะปฏิกิริยาต่อการรับบทบาทหน้าที่ของความเป็นผู้ใหญ่ รู้สึกว่าการดูแลรับผิดชอบตัวเองเป็นภาระที่หนักหน่วงยากที่จะรับเอาไว้ได้ เกิดความเคร่งเครียด บางรายมีอาการวิตกกังวล กลุ่มใจ ท้อแท้ ทานอาหารไม่ได้ นอนไม่หลับ คิดพ่อแม่ ครู หรือเพื่อนเหมือนเด็กเล็ก หรือมีอาการแสดงออกมาทางร่างกาย เช่น ปวดหัว ปวดท้อง หรือมีอาการฉุนเฉียว วู่วาม ก้าวร้าว ต่อต้าน ซึ่งอาการเหล่านี้จะมีอยู่ไม่นาน ในที่สุดจะสามารถพัฒนาต่อไปได้ในที่สุด ชีวิตนี้แท้จริงมีปัญหาก็ทำให้เราต้องปรับตัว และแก้ไขความขัดแย้งประจำวันอยู่ตลอดเวลาแต่ในระยะเวลาวัยรุ่นซึ่งมีลักษณะพิเศษเพราะเกิดผลต่อเนื่องลูกกลมได้ง่าย ทั้งนี้เนื่องจากวัยรุ่นมีอาการอ่อนไหวง่าย อยากเป็นอิสระ อยากเป็นผู้ใหญ่ ไม่อยากฟังเหตุผลของใคร เจ้าทิฐิ อวดดี ถือดี แต่ในขณะที่เดียวกันก็ยังคงความเชี่ยวชาญในการแก้ไขปัญหา ในการพูด การทำงาน จึงทำให้เปลืองพลังได้ง่าย วัยรุ่นผู้เข้าใจปัญหาประจำวัยของตน และสามารถปรับตัวดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสม คือ วัยรุ่นที่มีความสุข มีความสามารถที่จะประสบความสำเร็จในอนาคต

การอบรมเลี้ยงดู

แนวคิดเรื่องการอบรมเลี้ยงดูนั้น มีนักวิชาการให้ความหมายต่างกัันมากมาย ผู้ศึกษาจึงได้คัดเลือกเพียงบางส่วนมาอธิบายให้เข้าใจมากขึ้น ดังนี้

อรพินทร์ ชุชม (2535) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การที่ผู้ใหญ่ในครอบครัวซึ่งประกอบด้วยบิดามารดาและบุคคลอื่นๆปฏิบัติต่อเด็กเพื่อสนองความต้องการที่จำเป็นของเด็กทั้งทางร่างกายและจิตใจเพื่อให้เด็กมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีและยังให้การแนะนำสั่งสอน ฝึกอบรมให้เด็กมีพฤติกรรมที่เหมาะสม

ดวงเดือน พันธุมนาวินและคณะ (2548) กล่าวถึงการอบรมเลี้ยงดูเด็กว่า หมายถึง การที่ผู้ใหญ่ใกล้ชิดเด็กมีการติดต่อเกี่ยวข้องกับเด็กทั้งทางด้านคำพูดและการกระทำ ซึ่งเป็นการสื่อความหมายต่อเด็กทั้งทางด้านความรู้สึกและอารมณ์ของผู้กระทำ ตลอดจนผู้เลี้ยงดูสามารถจะให้รางวัลและลงโทษเด็กได้นอกจากนั้นยังเปิดโอกาสให้เด็กได้ดูแบบอย่างการกระทำของผู้เลี้ยงดูด้วย

ศุภฎี โยเหลา (2532) กล่าวว่า รูปแบบการอบรมเลี้ยงดู หมายถึง วิธีการอบรมปลูกฝังที่ผู้ตอบได้รับจากครอบครัวซึ่งวัดได้จากการตอบคำถามในแบบวัดรูปแบบการอบรมเลี้ยงดู

จากแนวคิดดังกล่าว อาจสรุปได้ว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึงวิธีการที่บิดามารดา หรือผู้ปกครองปฏิบัติต่อบุตรในเรื่องต่าง ๆ ทั้งทางด้านวาจาและการกระทำ เพื่อให้เด็กมีพฤติกรรมที่เหมาะสม

การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน

อรพินทร์ ชูชม (2535) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน คือ การอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาแสดงความรักต่อบุตรอย่างเปิดเผย ยอมให้บุตรมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของครอบครัวและมีความเข้าใจความรู้สึกของบุตรเป็นอย่างดี

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2548) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน หมายถึง การที่บิดามารดารายงานว่า ในการปฏิบัติต่อบุตร ตนเองได้แสดงความรักใคร่ เอาใจใส่ สนใจทุกข์สุขของบุตรของตนมากเพียงใด มีความใกล้ชิดกับบุตร โดยตนได้กระทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับบุตรมากน้อยเพียงใด นอกจากนั้นยังเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ การสนับสนุนช่วยเหลือ และการให้ความสำคัญกับบุตรด้วย

คุณฉวี โยเหลา (2532) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน หมายถึง การที่บิดามารดายอมรับ ชื่นชม ให้ความสนับสนุน ใกล้ชิดและให้ความสนใจกับเด็ก

จากแนวคิดดังกล่าว อาจสรุปได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน หมายถึง วิธีการที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองปฏิบัติต่อบุตรในเรื่องต่าง ๆ ด้วยความรัก ความเข้าใจ สนับสนุนช่วยเหลือ และมีความใกล้ชิดสนิทสนมกับบุตร

รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูในประเทศไทยและต่างประเทศ

คุณฉวี โยเหลา (2532) กล่าวถึงนิยามปฏิบัติการ (operational definition) ของการอบรมเลี้ยงดูจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กในประเทศไทย ดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน หมายถึง การที่บิดามารดายอมรับ ชื่นชม ให้ความสนับสนุน ใกล้ชิดและให้ความสนใจกับเด็ก
2. การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล หมายถึง การที่บิดามารดาให้คำอธิบายประกอบการสนับสนุน และห้ามปรามเด็กในการทำกิจกรรมต่าง ๆ และมีความสม่ำเสมอในการให้รางวัลหรือลงโทษ
3. การอบรมเลี้ยงดูแบบไม่ใช้เหตุผล หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่ตรงกันข้ามกับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล
4. การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย หมายถึง การที่บิดามารดาลงโทษด้วยการเฉียน ทูบ ตี ให้เจ็บกาย หรือลงโทษทางจิตด้วยการดูว่า แสดงอาการไม่พอใจ ทำเป็นเมินเฉย แสดงอาการไม่สนใจ ตัดสิทธิบางอย่าง
5. การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม หมายถึง การที่บิดามารดาออกคำสั่งให้เด็กปฏิบัติตามและคอยควบคุมพฤติกรรมของเด็ก โดยไม่ปล่อยให้ไปเป็นอิสระ
6. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง พฤติกรรมของผู้ปกครองที่ปฏิบัติ

ต่อเด็ก โดยที่เด็กมีความรู้สึกว่าตนเองได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม ผู้ปกครองให้ความรัก ความอบอุ่น มีเหตุผล ขอมรับนับถือความสามารถและความคิดเห็นของเด็ก ให้ความร่วมมือใน โอกาสอันควร

7. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย หมายถึง พฤติกรรมของผู้ปกครองที่ปฏิบัติ ต่อเด็ก โดยที่เด็กรู้สึกว่าจะตนเองไม่ได้รับการเอาใจใส่ การสนับสนุนหรือคำแนะนำจากผู้ปกครอง มักถูกปล่อยให้ทำอะไรตามใจชอบ ผู้ปกครองไม่ให้ความอบอุ่นเท่าที่ควร

8. การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน หมายถึง พฤติกรรมของผู้ปกครองที่ปฏิบัติ ต่อเด็ก โดยที่เด็กมีความรู้สึกว่าตนเองไม่ได้รับอิสระเท่าที่ควรอยู่ในระเบียบวินัยที่ผู้ปกครองกำหนด หรือถูกควบคุมไม่ให้ได้รับความสะดวกในการกระทำที่ตนเองต้องการ

9. การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรัก หมายถึง การรับรู้ที่เด็กมีต่อการอบรมเลี้ยงดูของ บิดามารดาในลักษณะที่เป็นผู้แนะนำ สนับสนุนและช่วยเหลือ ยินดีที่จะอยู่กับบุตร ขกย่อง คุ้มครอง และทำให้บุตรมีความเชื่อมั่นในตนเอง

10. การอบรมเลี้ยงดูแบบเรียกร้องเอาจากเด็ก หมายถึง การรับรู้ของเด็กที่มีต่อการอบรม เลี้ยงดูของบิดามารดาในลักษณะที่เป็นการควบคุม เรียกร้องเอาจากบุตร เช่น ในด้านความสำเร็จ มีความรู้สึกไม่พอใจเมื่อบุตรทำไม่สำเร็จตามเป้าหมายของบิดามารดา

Faw and Belkin (1989, อ้างใน คุษฎี โยเหลา, 2532 หน้า 35) สรุปรูปแบบการอบรมเลี้ยงดู ของบิดามารดาจากงานวิจัยที่ศึกษาเด็กอายุ 2 ถึง 6 ขวบไว้ 3 รูปแบบ คือ

1. การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบใช้อำนาจแบบมีเหตุผล (Authoritative pattern of parenting) บิดามารดาดูแล อบรม ให้ความรักแก่บุตร โดยกำหนดมาตรฐานของ พฤติกรรมต่าง ๆ ให้บุตรทำตามโดยพิจารณาความต้องการของบุตร ความต้องการของบิดามารดา และความต้องการของสังคมไปพร้อม ๆ กัน บิดามารดาจะอธิบายเหตุผลควบคู่ไปกับการอบรมสั่ง สอน การลงโทษจะไม่ใช้การลงโทษทางกาย เมื่อเด็กทำดีก็จะให้คำชมเชย การอบรมสั่งสอนจะให้ เด็กมีความเป็นตัวของตัวเอง และปฏิบัติตามแนวทางของสังคม

2. การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบเผด็จการ (Authoritarian pattern of parenting) บิดา มารดาควบคุมบุตร โดยกำหนดกฎที่เข้มงวดและไม่คำนึงถึงความต้องการของเด็กและขาดเหตุผล การลงโทษมักใช้การลงโทษทางกายและไม่มีคำอธิบายใด ๆ ทั้งสิ้น บิดามารดาให้ ความรัก การอบรมและคำชมเชยกับเด็กน้อย เด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้จะมีการควบคุม ตนเองสูง ฟุ้งตัวเองได้บ้าง ปฏิบัติตามกฎอย่างเคร่งครัด แม้ตัวเองจะคิดว่าไม่ยุติธรรมหรือ ไม่ถูกต้อง มีลักษณะสันโดษ มักจะไม่พอใจและเป็นกังวลกับสิ่งที่ตนเองทำไปแล้ว

3. การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาแบบปล่อยตามใจ (Permissive pattern of parenting) บิดา

มารดาดูแลบุตรแต่ไม่รู้ว่าควรจะทำอย่างไร บุตรจึงจะเชื่อฟังและประพฤติดี มักตามใจบุตร ไม่บังคับควบคุมและไม่ตั้งกฎเกณฑ์ในบ้าน ไม่ใช่อำนาจของการเป็นบิดามารดา บิดามารดาจะอบรมสั่งสอนบุตรมากกว่าบิดามารดาในแบบเผด็จการ แต่เมื่อบุตรซัดขิ้น บิดามารดาก็จะตามใจ เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้จะมีลักษณะไม่มั่นคง ฟุ้งตนเองได้น้อยและควบคุมตนเองได้น้อย

จะเห็นว่าการวิจัยในประเทศไทยและต่างประเทศมีการแบ่งรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งการอบรมเลี้ยงดูบางรูปแบบก็มีนิยามที่ใกล้เคียงกันหรือคาบเกี่ยวกัน เช่น การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนเป็นส่วนหนึ่งของการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการอบรมเลี้ยงดู

ครอบครัวเป็นสถาบันที่เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์มาเป็นเวลานานและเป็นสถาบันที่มีความสำคัญ เพราะเป็นแหล่งสร้างความสัมพันธ์ของผู้คนในสังคม ก่อให้เกิดความผูกพันกัน สร้างบรรทัดฐานของสังคมทั้งในด้านการอยู่ร่วมกันและการทำมาหาเลี้ยงชีพ รวมทั้งสร้างสมาชิกใหม่เพื่อทดแทนสมาชิกเดิมที่ตายจากไป และอบรมให้เขาเหล่านั้นได้เรียนรู้ระเบียบแบบแผนของสังคมซึ่งจะทำให้สังคมดำรงอยู่ต่อไป (จรัญ พรหมอยู่, 2526 หน้า 34) บุคคลจึงไม่สามารถพัฒนาไปได้ดีและใช้ชีวิตอย่างมีความสุขได้หากปราศจากครอบครัวที่ดี (อุมาพร ตรังคสมบัติ, 2544 หน้า 21) ในสมัยก่อนครอบครัวไทยมักจะอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่ ภายในครอบครัวอาจมี ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา อาศัยอยู่ด้วยกัน พัฒนาการของเด็กจึงได้รับอิทธิพลจากการอบรมเลี้ยงดูของญาติพี่น้องอย่างมาก แต่ในปัจจุบันนี้มีความเปลี่ยนแปลงทางสังคมทำให้ครอบครัวไทยเป็นครอบครัวเล็ก ซึ่งมีเฉพาะบิดามารดา พี่น้องของเด็กอยู่ร่วมกันดังนั้นอิทธิพลสำคัญที่มีผลต่อพัฒนาการของเด็กในปัจจุบัน จึงขึ้นอยู่กับบทบาทของบิดามารดาเป็นสำคัญ ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย มนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ มากมาย ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ในการอบรมเลี้ยงดูบุตร บิดามารดาควรคำนึงถึงพัฒนาการที่สำคัญของบุตร เนื่องจากแต่ละวัยมีพัฒนาการในแต่ละด้านแตกต่างกันออกไปเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของบุตรได้อย่างเหมาะสม และเพื่อให้บุตรเกิดการเรียนรู้ พัฒนาความสามารถของตนเองได้อย่างเหมาะสม และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี ได้กล่าวถึงแนวทางในการพัฒนาเด็ก ตามความต้องการพื้นฐานของเด็กว่าเด็กต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากบิดามารดา บุคคล หรือครอบครัวที่ให้ความรักและความเข้าใจ เพื่อเป็น ฐานในการสร้างเสริมพัฒนาการทุกด้านการพัฒนาทางกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคมค่านิยมและเจตคติ โดยเฉพาะในระยะตั้งแต่อยู่ในครรภ์จนถึงอายุ 6 ปีแรกของชีวิตซึ่งเป็นระยะสำคัญที่สุดในการวางฐานและสร้างเสริมคุณภาพของคน ส่วนบิดามารดาก็มีหน้าที่และความรับผิดชอบเท่าเทียมกันในการ

ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของเด็ก ทั้งนี้ ผู้ที่จะเป็นบิดาและมารดาจะต้องมีความพร้อมทางด้านสุขภาพกายและจิต มีวุฒิภาวะที่จะรับผิดชอบต่อครอบครัวสามารถที่จะประกอบอาชีพ รวมทั้งเรียนรู้วิธีการเลี้ยงดูเด็ก เพื่อพัฒนาเด็กให้บรรลุถึงศักยภาพของความเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์

จึงอาจกล่าวได้ว่ารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อบุตรเป็นอย่างมากหากบิดามารดาอบรมเลี้ยงดูบุตรด้วยรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสมกับวัยและลักษณะของบุตรก็จะส่งผลให้บุตรมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์สามารถปรับตัวและดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในทางตรงกันข้าม หากบิดามารดาอบรมเลี้ยงดูบุตรด้วยรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสมกับบุตร ก็อาจจะส่งผลให้บุตรมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์เกิดปัญหาในการปรับตัว จนส่งผลเสียต่อบุคลิกภาพและพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของบุตรในที่สุด

เด็กและเยาวชนกระทำผิด

ทฤษฎีการกระทำผิดมีนักวิชาการเขียนไว้มากมาย แต่ในที่นี้จะยกมาเพียงบางทฤษฎีที่เห็นว่ามีน่าสนใจ คือ

1. ทฤษฎีว่าด้วยสาเหตุทางจิต (Psychogenic Theory)

Jakins(1996, อ้างใน สุพัตรา สุภาพ, 2541 หน้า 51) ได้ทำการสังเกตเด็กวัยรุ่นที่กระทำผิดและให้ข้อสังเกตว่า เด็กวัยรุ่นที่ทำความผิดส่วนใหญ่มักเกิดจากจิตใจที่สับสนวุ่นวาย เพราะขาดความสัมพันธ์อย่างอบอุ่น ถูกทอดทิ้งให้โดดเดี่ยว ไม่มีการควบคุม และลักษณะการกระทำผิดก็มักจะรวมกลุ่ม กับเพื่อนที่มีปัญหาคล้ายกัน

2 ทฤษฎีว่าด้วยทางสังคม (Sociological Theory) นักสังคมวิทยาบอกว่า การกระทำผิดของเด็กวัยรุ่นนั้น ไม่จำเป็นว่าเด็กคนนั้นป่วยหรือร่างกายจิตใจผิดปกติ เพราะเราทุกคนเกิดมาย่อมมีปัญหาด้วยกันทั้งนั้น การกระทำผิดของวัยรุ่นเป็นอาการตอบสนองต่อปัญหาของแต่ละคน

Cohen(1980,อ้างใน สุพัตรา สุภาพ, 2541 หน้า 51) เชื่อว่าถ้าครอบครัวเอาใจใส่รู้จักกับเด็กมากเกินไป เด็กจะหาทางออกโดยการไปพบปะเพื่อนฝูงนอกบ้าน ในกลุ่มเพื่อนฝูงเหล่านี้ เด็กจะสร้างแบบ ของความประพฤติของตัวเองขึ้นมาใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาของตนเอง และแบบของความประพฤติเช่นนี้ จะถ่ายทอดสืบต่อกันจากเด็กคนหนึ่ง ไปอีกคนหนึ่งที่เขาเข้าร่วมในกลุ่ม

3. ทฤษฎีว่าด้วยความประพฤติที่ได้จากการเรียนรู้ (Learned delinquency behavior) และได้รับมาจากกระบวนการในชีวิตของบุคคลที่อยู่ร่วมกับกลุ่ม Sutherland(1939, อ้างใน สุพัตรา สุภาพ, 2541 หน้า 52) กล่าวว่า ความประพฤติไม่ว่าจะดีหรือชั่ว เป็นสิ่งที่เรียนรู้มาแต่สมัยเด็กๆ และสืบต่อกันเรื่อยมาตลอดชีวิต ความประพฤติผิดจึงมีรากฝังลึกอยู่ในประสบการณ์ชีวิตของบุคคล

เพราะอุปนิสัยคนเป็นผลมาจากความเป็นมาแต่เด็ก ส่วนอัตราการทำผิดมากน้อยเพียงใดนั้นเป็นผลมาจากลักษณะการคบหาสมาคมกับบุคคลในกลุ่ม และ จากการที่บุคคลเรียนรู้จากกลุ่มการติดต่อสัมพันธ์กัน อย่างไรก็ตามทฤษฎีของ Sutherland มีผู้โต้แย้งว่า ทำไมบุคคลที่มีสภาพแวดล้อมที่ไม่ดีเหมือนกันจึงไม่กระทำผิด แต่ Sutherland แก้วว่า เป็นเพราะลักษณะประจำตัวของบุคคล ความกดดัน และการเลือกคบหาบุคคลตามความพอใจ ความประพฤตินี้ต่างกันออกไป

4. ทฤษฎีว่าด้วยลักษณะของบุคคลเป็นสาเหตุ (Personal traits) หรือ องค์ประกอบใน ตัวบุคคล (Individual make-up) ที่บกพร่องไม่สมบูรณ์ประกอบเป็นสาเหตุ เป็นสภาพที่ได้จากกรรมพันธุ์ บางคนมีข้อบกพร่องทางร่างกายแต่เยาว์วัย แต่ไม่ได้หมายความว่ากรรมพันธุ์แต่เพียงอย่างเดียว ที่เป็นผลโดยตรง เพราะเด็กไม่ได้เกิดมาเป็นอาชญากร โดยกำเนิด ลักษณะทางร่างกายก็ดี ลักษณะทางปัญญาก็ดี ลักษณะทางอารมณ์ก็ดี และลักษณะอื่นๆ ก็หาได้เป็นปัจจัยที่ทำให้เด็กเป็นอาชญากรไม่เว้นแต่สิ่งเหล่านี้แปรปรวนหรือบกพร่อง หรือพิการถึงขนาดที่บุคคล ไม่อาจจะมีความสัมพันธ์กับสังคมหรือสิ่งแวดล้อม และไม่อาจจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมกับบุคคลอื่นหรือกลุ่มอื่นได้ เฉพาะในเหตุนี้เท่านั้นที่อาจจะเป็นมูลเหตุให้คนทำผิด

ลักษณะการกระทำผิด

การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนนั้น มีลักษณะของการกระทำผิด ดังนี้ สมัยศิริทองถาวร (2541,หน้า18) กล่าวไว้ ดังนี้

1. ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ได้แก่ ลักทรัพย์ พยายามลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ พยายามชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ พยายามปล้นทรัพย์ ครอบครองทรัพย์ ฉ้อโกงทรัพย์ ยักยอกทรัพย์ ทำให้เสียทรัพย์ รับของโจร

2. ความผิดเกี่ยวกับชีวิต ได้แก่ ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนา พยายามฆ่าผู้อื่น ประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นเสียหาย ชุลมุนต่อสู้เป็นเหตุให้ผู้อื่นตาย ทำร้ายร่างกาย พยายามทำร้ายร่างกาย มั่วสุมตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป ประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นบาดเจ็บ ชุลมุนต่อสู้เป็นเหตุให้ผู้อื่นบาดเจ็บ เป็นต้น

3. ความผิดเกี่ยวกับเพศ ได้แก่ กระทำอนาจาร ข่มขืน กระทำชำเรา พยายามข่มขืน และกระทำชำเรา พรากผู้เยาว์ โทรมหญิง พยายามทำความผิดเกี่ยวกับเพศ เป็นต้น

4. ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ได้แก่ เสพยาเสพติด มียาเสพติดไว้ในครอบครอง จำหน่ายยาเสพติด เป็นต้น

5. ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประเทศ เสรีภาพ ชื่อเสียง และการปกครอง ได้แก่ ช่อกโจร วางเพลิง ทำให้เกิดเพลิงไหม้ หมิ่นประมาท ความผิดต่อเจ้าพนักงาน ฟ้องเท็จ เบิก

ความเท็จ อาวุธปืนกระสุนปืน วัตถุระเบิด การพนัน กักขังหน่วงเหนี่ยว ขับรถประมาท ขับรถโดยไม่ได้รับอนุญาต หลบหนีเข้าเมือง เป็นต้น

จากข้อมูลข้างต้นพบว่าเยาวชนที่กระทำความผิดมีพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความเสียหาย ต่อตนเอง และผู้คนรอบข้าง รวมไปถึง สังคมในวงกว้าง และสาเหตุการกระทำความผิด สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากเด็ก เยาวชนขาดการวางแผนเป้าหมายอนาคตที่ดี ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษา ปรับตัวของเด็กและเยาวชนศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 7 จังหวัดเชียงใหม่ ภายหลังจากปล่อยตัวเพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมพัฒนาให้เยาวชนมีพฤติกรรมที่เหมาะสม มีการวางแผนอนาคตที่ดีและสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขได้ต่อไปในอนาคต

ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 7 จังหวัดเชียงใหม่ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม (2551, หน้า 3) ได้อธิบายเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา บทบาทหน้าที่ การดำเนินงานต่างๆของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 7 จังหวัดเชียงใหม่ไว้ ดังนี้

ประวัติความเป็นมา

ในสมัยที่ยังใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 การปฏิบัติต่อเด็กที่กระทำความผิด ตามกฎหมาย ศาลได้แต่พิเคราะห์ถึงความรู้สึกผิดชอบของเด็กประกอบกับลักษณะ ของความผิดที่เด็กได้กระทำลง แล้วกำหนดโทษไปตามความเหมาะสมกับความผิด และความรู้สึกผิดชอบของเด็ก ส่วนการควบคุมเด็กที่กระทำผิด ในปี พ.ศ. 2450 ได้มีการจัดตั้ง โรงเรียนดัดสันดานขึ้นที่เกาะสีชัง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี โดยให้อยู่ในความดูแลของกรมตำรวจ โรงเรียนดังกล่าวเป็นสถานที่ควบคุมเด็กที่ กระทำความผิดซึ่งมีอายุระหว่าง 10 - 16 ปี ไว้ให้การแก้ไขเปลี่ยนแปลงอุปนิสัย ส่วนที่เสียหายและปลูกฝังนิสัยที่ดี ต่อมาได้โอนกิจการ โรงเรียนดัดสันดานให้อยู่ ในการดูแลของกรมราชทัณฑ์

ในปี พ.ศ. 2478 ได้ตราพระราชบัญญัติประถมศึกษา โดยมีบทบัญญัติให้ศาลมีอำนาจ สั่งให้เด็กที่มีอายุในเขตบังคับ (อายุไม่ครบ 15 ปี) ที่ไม่ได้ไปเรียนอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา โดยปราศจากเหตุผลอันสมควร ไปไว้ในโรงเรียนฝึกอาชีพ และต่อมาได้ตราพระราชบัญญัติ ราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 และพระราชบัญญัติจัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก พ.ศ. 2479 ขึ้นใช้บังคับ โดยได้มีบทบัญญัติวางวิธีปฏิบัติต่อนักโทษและต่อเด็กที่ต้องคำพิพากษาให้หนัก ไปในทางฝึกอบรม ไม่ใช่การทำโทษเช่นแต่ก่อน กรมราชทัณฑ์จึงได้จัดตั้ง โรงเรียนฝึกอาชีพ สำหรับเด็กที่กระทำผิดที่มีอายุยังไม่ครบ 18 ปี และแยกควบคุมผู้ต้องโทษครั้งแรกที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี ไว้เป็นพิเศษ โดยเปลี่ยนชื่อโรงเรียนดัดสันดานเป็น โรงเรียนฝึกอาชีพ พร้อมกับ ย้ายจากเกาะสีชังมาตั้งอยู่ที่ตำบลเกาะใหญ่

อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่วนผู้ต้องโทษครั้งแรกที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี ได้จัดตั้งเป็น
 ทัณฑสถานวัยหนุ่ม ต่อมากรมราชทัณฑ์ ได้โอนกิจการ โรงเรียนฝึกอาชีพไปให้กรม
 ประชาสงเคราะห์ดำเนินการตาม พระราชบัญญัติ จัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก (ฉบับที่ 2)
 พ.ศ. 2501 ซึ่งกรมประชาสงเคราะห์ ได้รับเด็กฝึกอบรม ณ เขาวงกตสถานบ้านห้วยโป่ง จังหวัด
 ระยอง ส่วนทัณฑสถานวัยหนุ่มยังคงอยู่กับ กรมราชทัณฑ์

พระราชบัญญัติควบคุมเด็กและนักเรียน พ.ศ. 2481 ได้มีบทบัญญัติให้กระทรวงศึกษาธิการ
 และกระทรวงมหาดไทย เป็นเจ้าหน้าที่จัดการกับเด็กนักเรียนและเด็กอนาถาที่ประพฤติน่า
 สวมควร แก้วและให้ศาลมีอำนาจสั่งถอนอำนาจปกครองบิดามารดาหรือผู้ปกครองเด็กที่ใช้
 อำนาจปกครอง โดยมีขอบเสียบางส่วนหรือทั้งหมดได้ และตั้งเจ้าหน้าที่ให้เป็นผู้ปกครองแทน
 กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดให้มีสารวัตรนักเรียนออกทำการตรวจตราดูแลความประพฤติของเด็ก
 นักเรียนในกรุงเทพมหานคร ส่วนกรมประชาสงเคราะห์ได้จัดตั้งสถานสงเคราะห์เป็นที่ให้การเลี้ยง
 ดูและอบรมขึ้น เช่น สถานสงเคราะห์เด็กอ่อน โรงเรียนชาติสงเคราะห์ โรงเรียนประชาสงเคราะห์
 วิทยาลัยพิบูลประชาสรรค์ เขาวงกตสถานทุ่งมหาเมฆ และเขาวงกตสถานบางละมุง จังหวัดชลบุรี

รัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญของเด็กที่กระทำผิดมาโดยตลอด และเห็นว่าบทบัญญัติของ
 กฎหมาย ที่เกี่ยวข้องยังมีข้อบกพร่องและมีอุปสรรคอยู่หลายประการ ทั้งกฎหมายที่บัญญัติไว้ก็
 เฉพาะสำหรับการ ปฏิบัติต่อเด็กหลังจากศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งแล้ว ส่วนวิธีปฏิบัติต่อเด็กใน
 ระหว่างที่ถูกจับกุมและ ระหว่างการพิจารณาคดีไม่มีกฎหมายบัญญัติวิธีการไว้ เด็กจึงได้รับการ
 ปฏิบัติเช่นเดียวกับผู้ใหญ่กระทำ ความผิดซึ่งเป็นการ ไม่เหมาะสมและมีผลเสียหายแก่เด็ก จึงได้ตรา
 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและ เยาวชน พ.ศ. 2494 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและ
 เยาวชน พ.ศ. 2494 กระทรวงยุติธรรม จึงได้จัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน กลาง กับสถานพินิจและ
 คุ้มครองเด็กกลางขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2495 โดยมี ที่ทำการชั่วคราวอยู่ที่อาคาร
 ศาลแขวงพระนครใต้ (เดิม) ตำบลตลาดน้อย อำเภอสัมพันธวงศ์ จังหวัดพระนคร ส่วนอาคารที่
 ทำการถาวรได้ก่อสร้างขึ้นในที่ดินราชพัสดุใกล้ ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง ด้านถนนราชินี จัดทำสัญญาจ้าง
 ก่อสร้างอาคารดังกล่าว เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2495 เป็นเงินทั้งสิ้น 1,370,000 บาท กำหนดเวลา
 ก่อสร้าง 300 วัน

การเปิดทำการศาลคดีเด็กและเยาวชน กับสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก เมื่อวันที่ 28 มกราคม
 2495 นับเป็นการเริ่มต้นแห่งระบบการแก้ไขเยียวยาเด็กและเยาวชนที่ถูกต้องเหมาะสม โดยแยก
 ปฏิบัติต่อเด็กและ เยาวชนที่กระทำผิดออกจากกระบวนการยุติธรรมสำหรับผู้ใหญ่ ทั้ง
 กฎหมายได้บัญญัติให้มีการสืบเสาะ และพินิจข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบุคลิกภาพ ภาวะแห่งจิต และ
 สิ่งแวดล้อมทั้งปวงไปพร้อมกับการสอบสวน ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิด ซึ่งจะทำให้

ศาลได้ทราบถึงสาเหตุแห่งการกระทำผิดก่อน แล้วจึงใช้มาตรการแก้ไขเด็กและเยาวชนด้วยวิธีการที่เหมาะสมเป็นรายบุคคล ต่อมากระทรวงยุติธรรมได้เสนอปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 และพระราชบัญญัติ วิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งต่อมาได้ตราพระราชบัญญัติจัดตั้ง ศาลคดีเด็กและเยาวชน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2506 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2506 โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2507

รัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญของสถาบันครอบครัว และเห็นว่าครอบครัวมีความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน เพื่อพิทักษ์และคุ้มครองสวัสดิภาพของครอบครัว เช่นเดียวกับสวัสดิภาพ ของเด็กและเยาวชน จึงได้ตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชน และครอบครัว พ.ศ. 2534 ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 22 มกราคม 2535 โดยกฎหมายดังกล่าวได้เพิ่ม บทบัญญัติให้มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีครอบครัว ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดสากลที่ถือว่าครอบครัว เป็นพื้นฐานอันสำคัญของชุมชน การดำรงอยู่ของครอบครัว หมายถึงการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของสมาชิก ทุกคนในครอบครัว และปัญหาครอบครัวย่อมส่งผลกระทบต่อถึงความเป็นอยู่และสภาพจิตใจของทุกคนใน ครอบครัว รวมทั้งกฎหมายฉบับดังกล่าวได้ปรับเปลี่ยนชื่อของศาลคดีเด็กและเยาวชนกับสถานพินิจและ คุ้มครองเด็ก เป็นศาลเยาวชนและครอบครัวกับสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งตามมาตรา 275 บัญญัติให้ศาลยุติธรรมมีหน่วยธุรการของศาลยุติธรรมที่เป็นอิสระ จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 ขึ้น ซึ่งมีผลให้สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนซึ่งเดิมอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของศาลเยาวชนและครอบครัว มาอยู่ภายใต้ สังกัดของกระทรวงยุติธรรม ตามมาตรา 36 ภายหลังจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมา สังกัดอยู่ภายใต้สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม ในช่วงปี พ.ศ. 2545 รัฐบาลได้มีการปฏิรูประบบราชการ ใหม่ โดยได้มีการตราพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 ขึ้น มีผลทำให้สถานพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้รับการยกฐานะเป็นกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยให้มีอำนาจ หน้าที่และการแบ่งส่วนราชการตามกฎหมายแบ่งส่วนราชการกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2545 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2545

ส่วนศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 7 จังหวัดเชียงใหม่ นั้น มีการจัดตั้งขึ้นมาพร้อมกับการเปิดสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงใหม่ และได้เปิดดำเนินการเมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2513 โดยเป็นหน่วยงานหนึ่งที่ตั้งขึ้นกับกระทรวงยุติธรรม ตั้งอยู่ที่เลขที่ 158 หมู่ที่ 3

ตำบลแม่สา อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วยอาคารอำนวยการ 2 ชั้น 1 หลัง อาคาร
 หอนอนเด็กและเยาวชนชาย 3 ชั้น 2 หลัง อาคารหอนอนเด็กและเยาวชนชาย 2 ชั้น สำหรับ
 สถานแรกรับเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงใหม่ 1 หลัง อาคาร 2 ชั้น ที่เป็นห้องเรียนวิชาชีพ 1 หลัง
 อาคาร 2 ชั้น 1 หลัง เป็นห้องเรียนวิชาสามัญ โรงฝึกงานวิชาชีพ 2 หลัง โรงพละ 1 หลัง โรง
 อาหาร 1 หลัง โรงครัว 1 หลัง ห้องกลุ่มเทคนิคบริการและห้องพยาบาล 1 หลัง ศูนย์ฝึกและ
 อบรมเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงใหม่ บนพื้นที่ประมาณ 82 ไร่ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ประมาณ
 15 กิโลเมตร และในปีงบประมาณ 2546 สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงใหม่
 ได้อนุมัติงบประมาณก่อสร้างอาคารที่ทำการแห่งใหม่พร้อมสถานแรกรับในวงเงิน 125 ล้านบาท
 โดยมีพื้นที่ก่อสร้างพื้นที่ 9 ไร่ทางทิศตะวันตกของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 7
 เชียงใหม่

เดิมสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดเชียงใหม่ กับ ศูนย์ฝึกและอบรมเด็ก
 และเยาวชนเขต 7 จังหวัดเชียงใหม่ ได้ทำงานในจุดเดียวกัน แต่ภายหลังจึงได้แบ่งแยกออกจากกัน
 เนื่องจาก ตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวง
 ยุติธรรม พ.ศ. 2545 อาศัยตามความในมาตราที่ 8 ฉ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ
 แผ่นดิน พ.ศ. 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 4)
 พ.ศ. 2543 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมออกกฎกระทรวงไว้ดังต่อไปนี้

ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

ดำเนินการด้านการควบคุม ดูแล บำบัด แก้ไข พื้นฟู ป้องกัน พัฒนา พฤตินิสัย และ
 สงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้เข้ารับการฝึกอบรม ดำเนินการด้าน
 กิจกรรมชุมชนและประสานความร่วมมือเพื่อพิทักษ์คุ้มครองสิทธิเด็ก และปฏิบัติงานร่วมกับหรือ
 สนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือ ได้รับมอบหมาย

จุดมุ่งหมายของการฝึกอบรมเด็กและเยาวชน

เพื่อมุ่งให้เด็กและเยาวชนได้รับการบำบัดแก้ไข พื้นฟู ความประพฤติที่ไม่เหมาะสม และ
 ให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียนหรือฝึกวิชาชีพอันเหมาะสมตามอัธยาศัย ภายใต้การเลี้ยงดูอย่างปกติ
 โดยการควบคุมตัวไว้ตามระยะเวลาอันเหมาะสม วิธีการดำเนินงานจะใช้ระบบบ้านหรือโรงเรียน
 รวมทั้งการสนับสนุนส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้สำนึกผิดและพัฒนาเปลี่ยนแปลงตนเองไป
 ในทางที่ดีขึ้น จนเป็นที่ประจักษ์ว่าเด็กและเยาวชนจะปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีจึงจะได้รับการ
 ปล่อยตัวไป

ปรัชญาองค์กร

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เป็นองค์กรหลักในการพิทักษ์คุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพเด็ก เยาวชน ผู้เยาว์และครอบครัวในกระบวนการยุติธรรม โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนอย่างเสมอภาคและทั่วถึง

ปณิธาน “พินิจด้วยรัก พิทักษ์ด้วยใจ”

พันธกิจ

1. ส่งเสริมการพิทักษ์คุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนส่งเสริมความมั่นคงของสถาบันครอบครัวและชุมชน โดยใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์การหันเหคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมและมาตรการอื่นๆ
2. ดำเนินการด้านคดีอาญาคดีครอบครัวกำกับการปกครองและการบำบัดแก้ไขฟื้นฟู ป้องกันพัฒนาและสงเคราะห์ ตลอดจนการติดตามและประเมินผล
3. ประสานความร่วมมือและสร้างเครือข่ายกับชุมชนองค์กรภาครัฐและเอกชนทั้งภายในและต่างประเทศเพื่อการมีส่วนร่วม และสนับสนุนกระบวนการยุติธรรม สำหรับเด็กและเยาวชน
4. ศึกษาวิเคราะห์วิจัย และพัฒนากฎหมาย การพิทักษ์คุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน รวมทั้งระบบรูปแบบวิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับงานคดีและการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชน
5. พัฒนาคู่มือและระบบบริหารจัดการให้เข้าสู่มาตรฐานการบริหารจัดการภาครัฐ

ศูนย์ฝึกและอบรมฯ แบ่งงานภายในออกเป็น ดังนี้

1. ฝ่ายบริหารงานทั่วไป มีหน้าที่รับผิดชอบ
  - เกี่ยวกับงานบริหารทั่วไป ได้แก่ งานสารบรรณ งานธุรการ รับตัวและจัดทำสมุดประวัติและทะเบียนเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนตรวจสอบอาชั้ดและรายงานยอดเด็กและเยาวชนงานการเงิน บัญชี จัดซื้อจัดจ้าง จัดทำคำของบประมาณรายจ่าย ประจำปี งานวัสดุ ครุภัณฑ์ อาคารสถานที่ ยานพาหนะ งานการประชุม งานประชาสัมพันธ์ งานอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาติดต่อราชการและเยี่ยมชมกิจการ การบริหารงานบุคคลเบื้องต้นการรวบรวมข้อมูลและรายงานสถิติ ข้อมูลต่างๆ ประสานงานทั่วไป และจัดเก็บรักษาส่งคืนเอกสารหรือทรัพย์สินและเงินฝากของเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัว ดำเนินการเกี่ยวกับคณะกรรมการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และปฏิบัติงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย
2. กลุ่มงานประสานกิจกรรมชุมชน มีหน้าที่ความรับผิดชอบ
  - 2.1 ร่วมจัดทำโครงการและแผน ประสานแผนตามโครงการข้อตกลงความร่วมมือในการพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน

2.2 ประสานชุมชนขยายและแสวงหาเครือข่ายความร่วมมือด้านทรัพยากรและความรู้ทางวิชาการในการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนสนับสนุนให้คำปรึกษาแนะนำด้านเด็กและเยาวชน ครอบครัว รวมทั้งเผยแพร่ข้อมูลแก่ประชาชนทั่วไป หน่วยงานความร่วมมือและองค์กรอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน

2.3 ปฏิบัติงานเชิงวิชาชีพ ด้านกิจกรรมชุมชน และประสานเครือข่ายเพื่อการบำบัด แก้ไขฟื้นฟูและสงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดที่มีปัญหารุนแรงและที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดตลอดจนประเมินและติดตามผล

2.4 ประสานความร่วมมือกับชุมชนเพื่อสร้างความพร้อมในการรองรับเด็กหรือเยาวชนคืนสู่สังคม

2.5 ร่วมสร้างชุมชนเข้มแข็งกับชุมชนเพื่อส่งเสริมป้องกันและพัฒนาเด็กและเยาวชนมิให้กระทำผิด

2.6 ปฏิบัติงานอื่น ตามที่ได้รับมอบหมาย

3. กลุ่มงานพัฒนาพฤตินิสัย มีหน้าที่ความรับผิดชอบ

3.1 อภิบาลและให้คำปรึกษา แนะนำในการดำเนินชีวิตประจำวันของเด็กและเยาวชน

3.2 ศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรมเด็กและเยาวชนเพื่อประกอบการจำแนกและติดตามประเมินผลการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งจัดทำรายงานผล

3.3 ปฏิบัติงานเชิงวิชาชีพในการกำหนดแผนการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเป็นรายบุคคล และการดำเนินตามแผนที่วางไว้

3.4 ควบคุมดูแลคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชน

3.5 ส่งเสริมและปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบวินัย

3.6 ปลูกฝังศีลธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมอันดีงาม รวมทั้งการรักษาหวงแหน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เคารพมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และระบบประชาธิปไตย

3.7 จัดการศึกษาด้านวิชาสามัญและวิชาชีพและจัดทำแผนการสอน พัฒนาการเรียนการสอนและนวัตกรรมการศึกษารวมทั้ง การวัดและประเมินผล

3.8 จัดทำโครงการ กิจกรรมเสริมหลักสูตรและร่วมจัดกิจกรรมนันทนาการ

3.9 จัดทำแผนการรักษาความปลอดภัย และเฝ้าระวัง ศึกษา วิเคราะห์พฤติกรรมเด็กและเยาวชนเพื่อพัฒนา ชักซ้อมแผนการรักษาความปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง

3.10 ติดตามประสานงานเกี่ยวกับการศึกษากับหน่วยงานภายในและภายนอกที่เกี่ยวข้อง

3.11 ปฏิบัติงานอื่น ที่ได้รับมอบหมาย

4. กลุ่มงานบำบัดแก้ไขฟื้นฟู มีหน้าที่ความรับผิดชอบ

4.1 ปฏิบัติงานเชิงวิชาชีพในการจำแนก การกำหนดแผนในการบำบัด แก้ไขฟื้นฟู ติดตาม และประเมินผลเพื่อปรับแผนให้เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนแต่ละราย

4.2 บำบัด แก้ไข ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนตลอดจนครอบครัวเพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติ พฤติกรรมและพัฒนาทักษะชีวิต

4.3 ให้การรักษาพยาบาลส่งเสริมสุขภาพโภชนาการการดูแลอนามัยและสิ่งแวดล้อมในสถานควบคุม

4.4 ดำเนินการเกี่ยวกับสวัสดิการ และให้การสงเคราะห์แก่เด็กและเยาวชน

4.5 ดำเนินการเกี่ยวกับการขอปล่อยตัวเด็กและเยาวชน ได้แก่ขอปล่อยก่อนกำหนดขอปล่อยขั้นต่ำ ขอปล่อยปกติ กรณีพิเศษ ลดและขยายเวลาในการฝึกอบรม การขออนุญาตออกนอกสถานควบคุม การลาเยี่ยมบ้าน ขอย้ายสถานควบคุม และอื่นๆ

4.6 ดำเนินการเตรียมความพร้อม ก่อนกลับสู่สังคม

4.7 ประสานงานกับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกองค์กร ในการดำเนินการตามแผนบำบัด และป้องกัน การกระทำผิดซ้ำ

4.8 ปฏิบัติงานอื่น ที่ได้รับมอบหมาย

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่าศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนมีภาระหน้าที่ในการฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนที่ศาลมีกำหนดพิพากษาหรือคำสั่งให้รับไว้ฝึกอบรมภายใต้การควบคุมอภิบาลดูแลซึ่งอยู่ในเขตอำนาจตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดด้วยการจัดการศึกษาและยกระดับวิชาสามัญวิชาชีพ เสริมสร้างจริยธรรม ศิลธรรม วัฒนธรรมของชาติและท้องถิ่น รักษาพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพอนามัย บำบัด แก้ไข ฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กและเยาวชนกระทำผิด และที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ให้การสงเคราะห์และติดตาม ตลอดจนการดำเนินการด้านกิจกรรมชุมชน และประสานงานร่วมมือหรือสนับสนุนการปฏิบัติหน่วยงานของหน่วยงานเพื่อการพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน โดยการใช้กระบวนการศึกษา วิเคราะห์ จำแนก และวางแผนการบำบัดให้เหมาะสมกับสภาพความจำเป็น และความสามารถของเด็กหรือเยาวชนเป็นรายบุคคล เพื่อเตรียมความพร้อมกลับสู่สังคม

การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเด็กและเยาวชนของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

เนื่องด้วยศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 7 จังหวัดเชียงใหม่ดำเนินการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้กับเด็กและเยาวชนก่อนปล่อยตัว โดยสำนักพัฒนาระบบงานยุติธรรมเด็กและเยาวชน (2553 ,หน้า 3-6) ได้อธิบายการเตรียมความพร้อมเด็กและเยาวชนก่อนปล่อยหรือการเตรียมการปลดปล่อยว่า เป็นการเตรียมความพร้อมให้กับเด็กและเยาวชนที่จะได้รับการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเป็นการแก้ปัญหาให้กับเด็กและเยาวชนที่มีปัญหา ก่อนได้รับการปล่อยตัวและภายหลังจากที่ปล่อยตัว โดยการจัดหาบริการสังคมในด้านต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือหรือสงเคราะห์เด็กและเยาวชนให้สามารถแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของเด็กและเยาวชน เพื่อให้เด็กและเยาวชนพร้อมและสามารถกลับคืนสู่ครอบครัวและดำเนินชีวิตได้อย่างปกติ การจำแนกประเภทเด็กและเยาวชนนับเป็นกลไกที่สำคัญที่จะช่วยให้กระบวนการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดประสบความสำเร็จในด้านการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟู การป้องกันและพัฒนาเด็กและเยาวชน รวมทั้งการเตรียมความพร้อมเด็กและเยาวชนก่อนปล่อย การจำแนกประเภทเด็กและเยาวชนถือเป็นวิธีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนเป็นรายบุคคลด้วยการวิเคราะห์ประวัติและปัญหาของเด็กและเยาวชน การวางแผนปฏิบัติและการกำหนดกิจกรรมปฏิบัติให้สอดคล้องกับปัญหาความต้องการและการเปลี่ยนแปลงของเด็กและเยาวชนเป็นรายบุคคล นับตั้งแต่วันที่ถูกควบคุมตัวอยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน จนกระทั่งถึงวันปล่อยตัว รายงานการจำแนกประเภทเด็กและเยาวชน นอกจากจะช่วยให้การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนสอดคล้องกับหลักปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนเป็นรายบุคคลแล้วยังเป็นประโยชน์ต่อการเตรียมความพร้อมเด็กและเยาวชนก่อนปล่อยด้วยการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเป็นการแก้ปัญหาให้กับเด็กและเยาวชนที่มีปัญหา ก่อนได้รับการปล่อยตัวและภายหลังจากที่ปล่อยตัว โดยการจัดหาบริการสังคมในด้านต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือหรือสงเคราะห์เด็กและเยาวชนให้สามารถแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของเด็กและเยาวชน เพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถกลับคืนสู่ครอบครัวและดำเนินชีวิตได้อย่างปกติ

กลุ่มเด็กและเยาวชนเป้าหมาย

1. เด็กและเยาวชนทุกรายที่ใกล้ครบกำหนดปล่อยตัวและมีระยะเวลาการฝึกอบรมเหลือตั้งแต่ 1- 3 เดือน
2. เด็กและเยาวชนที่อยู่ในชั้นที่ 1 และสามารถรักษาสถานะภาพในชั้นที่ 1 อย่างสม่ำเสมอ

การเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กและเยาวชนก่อนปล่อยของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนประกอบด้วย

1. จัดให้มีการเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กและเยาวชนที่จะครบกำหนดการปล่อย สำหรับเด็กและเยาวชนที่ไม่มีปัญหาใด ๆ ส่วนเด็กหรือเยาวชนที่มีปัญหา เช่น เร่วอน ไร้ญาติ และจำเป็นที่จะต้องมีการเตรียมความพร้อมตั้งแต่เข้ารับการศึกษาอบรม
2. จัดให้มีการเตรียมความพร้อมเด็กและเยาวชนเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้ปรับตนทั้งทางด้านพฤติกรรมจิตใจอารมณ์และฟื้นฟูในด้านต่างๆตามหลักวิชาการ
3. จัดให้มีการแก้ไขปัญหาค้นหาให้เด็กและเยาวชนที่มีปัญหาก่อนและหลังได้รับการปลดปล่อย ตลอดจนจัดหาบริการสังคมในด้านต่างๆเพื่อให้การสงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่มีปัญหา โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่ไร้ญาติ ขาดที่พึ่ง หรือมีปัญหาครอบครัว หรือไม่ประสงค์จะกลับไปสู่ครอบครัวเดิม ได้มีที่พักอาศัยกินอยู่หลับนอนและได้รับ โอกาสในการพัฒนาทักษะฝีมือระหว่างรอเพื่อทำงาน หรือเพื่อศึกษาต่อ ฯลฯ รวมทั้งเป็นการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ
4. จัดให้มีการดำเนินการเตรียมความพร้อมให้กับครอบครัวเด็กและเยาวชน รวมทั้ง การเปิดโอกาสให้ชุมชน สังคม ตลอดจนหน่วยงานต่าง ๆ ภายนอกทั้งภาครัฐบาลและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเตรียมความพร้อมให้กับเด็กและเยาวชน ตลอดจนเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชน สังคม ได้เข้าใจและให้การยอมรับเด็กและเยาวชนที่หลงกระทำผิดมากขึ้น
5. ระดมทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนเข้ามาใช้ในการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟู พัฒนาและสงเคราะห์ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนตลอดจนเป็นการป้องกันปัญหาการกระทำผิดซ้ำของเยาวชนรวมทั้งป้องกันอาชญากรรม

การดำเนินการตามโครงการฯ

1. การจัดตั้งคณะทำงานตาม โครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเด็กและเยาวชน คณะทำงาน โครงการฯของศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนในการดำเนินการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยประกอบด้วยบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ในทุกสาขาวิชาชีพ ได้แก่ นักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพ ด้านสายสามัญ สายวิชาชีพ พ่อบ้านหรือแม่บ้าน นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ โดยมีผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมฯเป็นประธาน เลขาคณะทำงานให้คัดเลือกตามความเหมาะสม ผู้ช่วยเลขามาจากฝ่ายบริหารงานทั่วไป และมีการทบทวนคณะทำงานรวมทั้งบทบาทหน้าที่ในปี 2553
หน้าที่ของคณะทำงานมีดังนี้

1. รับผลการจำแนก/ประเมินสภาวะความเสี่ยงและความจำเป็นในการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยจากคณะกรรมการจำแนกและจัดกลุ่มเด็กและเยาวชนตามสภาพปัญหาและความจำเป็นในการสงเคราะห์ดูแล

2. กำหนดคณะทำงานในแต่ละกิจกรรมย่อยภายใต้โครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย
3. คณะทำงานในแต่ละกิจกรรมย่อยดำเนินการจัดกิจกรรมหรือการสงเคราะห์ตามกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ได้ทำการจำแนก/ประเมินสถานะฯ
4. คณะทำงานในแต่ละกิจกรรมย่อยดำเนินการประเมินผลเด็กและเยาวชนเมื่อเข้ารับกิจกรรมตามกำหนดเป็นรายกิจกรรมและรายบุคคล
5. คณะทำงานโครงการฯดำเนินการสรุปผลการดำเนินงานตามโครงการฯในภาพรวมทั้งหมด
6. รายงานผลแบบรายไตรมาสและรายปี มายังกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

2. การจำแนก/การประเมินสถานะความเสี่ยงและความจำเป็น

2.1 หลักเกณฑ์การพิจารณาจัดกลุ่มเด็ก/เยาวชนกลุ่มเด็ก/เยาวชนที่จำเป็นต้องได้รับการบำบัดฟื้นฟูและสงเคราะห์ต่อเนื่อง

2.1.1 พิจารณาจากผลการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูตามแผนบำบัดรายบุคคลที่กำหนดว่าสภาพปัญหาของเด็กและเยาวชนได้รับการแก้ไขเรียบร้อยแล้ว

2.1.2 พิจารณาจากหลักเกณฑ์การจำแนกประเภทที่กำหนดเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเพื่อกำหนดแนวทางการสงเคราะห์ให้ความช่วยเหลือภายหลังการปล่อยตัว แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม

กลุ่ม /ประเภท	ระดับปัญหา	เด็ก/เยาวชน	ครอบครัว
A	น้อย	ดี	ดี
B	ปานกลาง	ดี	ไม่พร้อม
C		ไม่พร้อม	ดี
D	มาก	ไม่พร้อม	ไม่พร้อม

หลักเกณฑ์การพิจารณาเด็ก/เยาวชน และครอบครัว

เด็กดี มีความพร้อมด้านร่างกาย พฤติกรรม อารมณ์ สติปัญญา จิตใจ สภาพแวดล้อม

เด็กไม่พร้อม ไม่พร้อมด้านใดด้านหนึ่งหรือทุกด้าน ทั้งด้านอารมณ์ จิตใจ ร่างกาย พฤติกรรม แนวโน้มกระทำความผิดซ้ำ/เสี่ยงสูงที่จะกลับไปใช้ยาเสพติดซ้ำหรือ ใช้ความรุนแรง ต้องได้รับการสงเคราะห์และการติดตามดูแลอย่างต่อเนื่อง (เน้นการประสานส่งต่อ)

ครอบครัวดี มีความพร้อมที่จะดูแล จัดหาสถานที่เรียนหรือประกอบอาชีพให้เด็กได้ ไม่จำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์

ครอบครัวไม่พร้อม ไม่มีผู้อุปการะ สัมพันธภาพไม่ดี ผู้ปกครองไม่สามารถควบคุมพฤติกรรม ผู้ปกครองเป็นตัวอย่างที่ไม่ดี (ติดยาเสพติด ติดสุรา ติดการพนัน ถูกจำคุก ฯลฯ) จำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์ด้านใดด้านหนึ่ง

2.2 การจัดหอนอนหรือที่พักอาศัยให้แก่กลุ่มเด็กและเยาวชนในขั้นเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย(แบบลดระดับการควบคุม)

3. การจัดการกิจกรรมตามสภาพปัญหาและความจำเป็นของเด็กและเยาวชน ดังนี้

3.1 กิจกรรมภาคบังคับ

3.1.1 การอบรมจริยธรรม

3.1.2 การปัจฉิมนิเทศ เด็ก/เยาวชนและครอบครัวสัมพันธ์

3.1.3 การฝึกทักษะชีวิต

3.1.4 การแนะแนวการศึกษา/วิชาชีพ

3.1.5 การบำเพ็ญประโยชน์

3.1.6 การกลับไปเยี่ยมบ้าน(ตามระบบเลื่อนชั้น)

3.1.7 การจัดการกิจกรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งในทางจิตใจ

3.2 กิจกรรมทางเลือก(เฉพาะปัญหา)

3.2.1 การออกไปทัศนศึกษาภายนอก

3.2.2 การออกไปศึกษาหรือประกอบอาชีพภายนอกแบบเข้าไป เย็นกลับ

3.2.3 การอนุญาตให้กลับไปอยู่ร่วมกับครอบครัวก่อนการปล่อยและ
กลับมารายงานตัว ณ ศูนย์ฝึกและอบรมหรือ สถานพินิจฯ

3.2.4 ครอบครัวอุปถัมภ์

3.2.5 ประชุมเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยร่วมกับครอบครัวและชุมชน

3.2.6 ค่ายครอบครัว

3.2.7 ค่ายพุทธบุตร

3.2.8 ค่ายวิวัฒน์พลเมือง

3.2.9 การสงเคราะห์ภายหลังการปล่อยตัว/การส่งต่อ

3.2.10 ปล่อยตัวแบบมีเงื่อนไขคุมประพฤติ

3.3 การติดตามผลภายหลังปล่อย

การติดตามภายหลังปล่อยตัวไปภายในระยะเวลา 1 ปี

โครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยนี้ ทำให้ให้เด็กและเยาวชนทุกรายได้รับการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาและความต้องการเปิดโอกาสให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง รวมทั้งชุมชน ได้เข้ามามีส่วนในการให้ความช่วยเหลือดูแลและสงเคราะห์รวมทั้งติดตามดูแลเด็กและเยาวชนได้อย่างต่อเนื่อง กำหนดแนวทางการสงเคราะห์ดูแลเด็กและเยาวชนที่เป็นไปอย่างต่อเนื่องนับแต่อยู่ในสถานควบคุมตลอดจนการติดตามดูแลภายหลังการปล่อยตัว

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวกับเรื่องการปรับตัวมีผู้ศึกษาไว้มากมาย แต่ในที่นี้จะยกมาเพียงบางงานวิจัยที่เห็นว่าน่าสนใจ คือ

ธัญญกรณ์ ใจมั่ง (2549) การวิจัยเรื่องการปรับตัวของเด็กวัยรุ่นตอนปลายที่พยายามฆ่าตัวตายในจังหวัดนครสวรรค์ ผลการศึกษาพบว่า เด็กวัยรุ่นตอนปลายที่พยายามฆ่าตัวตายมีการปรับตัวโดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างดี มีการปรับตัวด้านการปรับตนเองอยู่ในระดับค่อนข้างดี มีการปรับตัวด้านการปรับตัวทางสังคมอยู่ในระดับค่อนข้างดี การศึกษาสะท้อนให้เห็นถึงระดับการปรับตัวต่อการฆ่าตัวตายของเด็กวัยรุ่นตอนปลายที่เคยพยายามฆ่าตัวตายในจังหวัดนครสวรรค์ โดยเฉพาะการปรับตนเอง ในด้านการมองเห็นคุณค่าในตนเอง ความรู้สึกเป็นอิสระของตนเอง ความรู้สึกมีแนวโน้มที่จะถอยหนี รวมทั้งการปรับทางสังคม ในด้านทักษะทางสังคมและสัมพันธภาพในครอบครัว ที่มีแนวโน้มการปรับตัวได้น้อยกว่าองค์ประกอบอื่น ดังนั้น พยาบาลและบุคลากรทางสุขภาพที่เกี่ยวข้อง ควรมีการวางแผนให้การส่งเสริมทักษะการปรับตนเองและการปรับตัวทางสังคมในองค์ประกอบดังกล่าว เพื่อลดปัญหาการฆ่าตัวตายซ้ำของเด็กวัยรุ่นกลุ่มนี้ต่อไป

เสาวคนธ์ เกษฎารักษ์ และคณะ (2552) ศึกษา “ การปรับตัวผู้ต้องขังภายหลังปล่อยตัวจากเรือนจำ ” สรุปคือ ผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวส่วนใหญ่สามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับสังคมได้ในระดับมาก โดยมีปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวได้ดีคือ การมีสุขภาพร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง การนำความรู้ไปใช้ประกอบอาชีพ การมีครอบครัวอบอุ่น ครอบครัวไม่ทอดทิ้ง การได้รับการยอมรับจากครอบครัว สังคม และในส่วนที่เป็นอุปสรรคในการปรับตัวคือสถานภาพทางเศรษฐกิจ ที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายสำหรับเลี้ยงตนเองและครอบครัว การมีสุขภาพร่างกายที่มีโรคประจำตัว และมีปัญหาว่างงานไม่มีใครคบหาสมาคม ไม่กล้าคบหาใคร มีปัญหาไม่รู้ปรึกษาใคร ซึ่งมีแนวทางแก้ไขปัญหาการปรับตัวของผู้ต้องขังภายหลังปล่อย คือควรเริ่มต้นที่ตัวผู้ต้องขังต้องให้ความร่วมมือในการยินยอมเปิดเผยตนเองการให้ที่อยู่ที่ถูกต้อง การร่วมมือในการอบรมฝึกวิชาชีพในเรือนจำเพื่อจะได้มีวิชาชีพติดตัว และภายหลังปล่อยตัวควรเข้าร่วมกิจกรรมที่ชุมชน สังคมจัดขึ้น ในส่วนของญาติ ควรให้การยอมรับให้กำลังใจ ให้โอกาสเตรียมที่พักอาศัย

และอาชีพภายหลังปล่อยตัว และหน่วยงานภาคสังคมควรจัดเจ้าหน้าที่ให้บริการสวัสดิการสังคม ผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวและครอบครัวเพื่อสะดวกในการเข้าถึงบริการและเน้นให้ความช่วยเหลือเรื่องเงินทุนฝึกวิชาชีพและการหางานทำ ซึ่งจะเป็นการให้ความช่วยเหลือที่ตรงกับความต้องการ

อภิวัฒน์ สายปัญญา (2549) การวิจัยเรื่องการปรับตัวของเยาวชนปกกอะญอที่ทำงานในร้านซ่อมเครื่องยนต์ในอำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยคือเยาวชนปกกอะญอจำนวน 4 คน การวิจัยเป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มเป้าหมายเรียนรู้และปรับตัวเข้ากับสังคมเมืองได้เป็นอย่างดีและมีการเรียนรู้ในสิ่งที่สนใจอย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนรู้จึงทำให้เยาวชนปกกอะญอที่ทำงานในร้านซ่อมเครื่องยนต์ สามารถเรียนรู้และปรับตัวกับสภาพแวดล้อมทางสังคมได้อย่างเหมาะสม

จากผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีผู้ศึกษาในเรื่องการปรับตัวในกลุ่มคนต่างๆ ที่ศึกษาความสามารถในการปรับตัวทั้งของตนเอง ต่อครอบครัว และสังคม ทำให้ทราบว่ายังมีปัจจัยใดบ้างที่ช่วยส่งเสริมให้การปรับตัวด้านต่างๆดีขึ้น อาทิ กลุ่มวัยรุ่นตอนปลายที่พยายามฆ่าตัวตายควรมีการวางแผนให้การส่งเสริมทักษะการปรับตนเองและการปรับตัวทางสังคม เพื่อลดปัญหาการฆ่าตัวตายซ้ำของเด็กวัยรุ่น ส่วนผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวควรมีการส่งเสริมให้มีสุขภาพร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง การนำความรู้ไปใช้ประกอบอาชีพ การมีครอบครัวอบอุ่น ครอบครัวไม่ทอดทิ้ง การได้รับการยอมรับจากครอบครัว สังคม ซึ่งประเด็นต่างๆเหล่านี้สามารถนำมาศึกษา วิเคราะห์ กับการศึกษาเรื่องการปรับตัวของเด็กและเยาวชนศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 7 จังหวัดเชียงใหม่ได้